

APA IZDAVAČKI KRITERIJUMI

APA izdavački kriterijumi sadrže set pravila ili uputstava kojima se osigurava jasna i konzistentna prezentacija rada koji se objavljuje. To podrazumijeva dosljednu upotrebu interpunkcije, skraćenica, dizajniranje tabela i grafikona, ispisivanje naslova, citiranje i navođenje referenci i mnoge druge elemente koje treba da ispoštuje svaki rukopis prije nego bude prihvaćen za štampu.

Svaki ugledni časopis nastoji da slijedi uniformne standarde za sve radove koje objavljuje. Radi se o setu pravila koja usvaja izdavač da bi omogućio laku čitljivost teksta, originalnost priloga, dostupnost korištenih izvora i aktuelnost izdanja. Za jedan časopis može biti prilično devalvirajuće ako se jedan rad pridržava Apa standarda, a drugi Čikago stila ili nekog trećeg standarda.

Interpunkcija

Interpunkcija kazuje čitaocu gdje da napravi pauzu dok čita, kako da naglasi neka mjesta u tekstu ili istakne smisao. Loša upotreba interpunkcije može kompletno da promijeni smisao teksta ili ideje koja se u radu iznosi. Poznata nam je priča o poruci: 1) Ubiti, ne osloboditi! i 2) Ubiti ne, osloboditi! Prvi zarez osuđuje čovjeka na smrt, a drugi oslobađa. U časopisima interpunkcija može imati ritualni karakter, značenje razdvajanja komponenata u sadržaju, kao što je odvajanje naslova rada od naslova izdavača i slično.

Upotreba zareza razlikuje se u srpskom i engleskom jeziku. Na primjer, pri nabranju:

(srpski jezik) visina, širina i dubina

(engleski jezik) the height, width, and depth

Dakle, prije nabranja posljednjeg elementa u nizu u srpskom jeziku uglavnom ne koristimo zarez ako upotrebljavamo veznik *i*, a u engleskom jeziku koristimo zarez i pored upotrebe veznika *and*.

Pri navođenju statističkih parametara u engleskom jeziku se često koristi tačka na mjestu gdje u srpskom koristimo zarez.

Na primjer, u otvorenom tekstu pisanom srpskim jezikom zarez koristimo za odvajanje decimalnih mjesta, a pri upotrebi engleskog jezika decimalna mjesta odvajamo tačkom:

(srpski jezik) Značajne razlike nađene su kod procjene samokontrole ($F_{(3, 132)} = 19,58; p = 0,01$; procj. $\eta^2 = 0,31$) i kod procjene sklonosti kontroli od strane drugih ($F_{(3, 96)} = 3,21; p = 0,03$; procj. $\eta^2 = 0,09$).

(engleski jezik) Significant differences were found for both ratings of controllability by self, $F(3, 132) = 19.58, p = .01$; procj. $\eta^2 = .31$, and ratings of controllability by others, $F(3, 96) = 3.21; p = .03$; procj. $\eta^2 = .09$ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 78).

Kako vidimo, u engleskom jeziku ne pišemo nulu ispred ta

(engleski jezik) The color order was red, yellow, blue; blue, yellow, red; or yellow, red, blue.

Tačku i zarez koristimo da odvojimo ponovljena serijska nabiranja. Isto tako, tačku i zarez koristimo da odvojimo nezavisna značenja u istoj rečenici koja ne možemo odvojiti zarezom ili crtom.

Na primjer:

(srpski jezik) Učesnici u prvoj studiji bili su plaćeni; u drugoj studiji nisu bili plaćeni.

(engleski jezik) The participants in the first study were paid; those in the second were unpaid.

Tačku i zarez koristimo pri nabranjanju više autora, odnosno referenci.

Na primjer:

(srpski jezik) (Davis i Hueter, 1994; Pettigrew, 1993)

(engleski jezik) (Davis & Hueter, 1994; Pettigrew, 1993)

Kada u otvorenom tekstu navodimo seriju statističkih pokazatelja, svaki niz odvajamo tačkom i zarezom.

Na primjer:

(srpski jezik) glavni efekti dobi ($F_{(1, 76)} = 7,86; p < 0,01; d = 0,09; MSE = 0,019$); uslova ($F_{(1, 76)} = 4,11; p = 0,05; d = 0,06$); i interakcije dobi i uslova ($F_{(1, 76)} = 4,96; p = 0,03; d = 0,07$)

(engleski jezik) main effects of age, $F(1, 76) = 7.86, p < .01; d = .09; MSE = .019$; condition, $F(1, 76) = 4.11; p = .05; d = .06$; and the Age \times Condition interaction, $F(1, 76) = 4.96; p = .03; d = .07$

Postoje i drugi slučajevi upotrebe tačke i zareza, a o njima će ilustrativno pokazati dalji tekst ove knjige.

Dvije tačke pri primjeni Apa standarda koristimo gotovo identično u srpskom i engleskom jeziku.

Na primjer:

Kada nabrajamo radove ili ideje autora, nabranjanje počinjemo sa dvije tačke.

(srpski jezik) Frojd (1930/1961) je pisao o dva nagona: jedan je nagon ka zajedništvu sa drugima a drugi egoistički nagon za srećom.

(engleski jezik) Freud (1930/1961) wrote of two urges: an urge toward union with others and an egoistic urge toward happiness.

Kada navodimo reference, između mjesta izdavanja rada (grada) i izdavača stavljamo dvije tačke.

Na primjer:

(srpski jezik) Sarajevo: Svjetlost.

(engleski jezik) New York: Wiley.

Dvije tačke ne koristimo kao otvaranje serije nabiranja naslova, podnaslova ili dugih tekstualnih sentenci.

Drugi slučajevi upotrebe dvije tačke definisani su pravopisom.

Navodnike (znakove navoda) koristimo u više slučajeva: za citiranje ili direktno navođenje nečijih riječi, misli i ideja, za markiranje naslova autorskog rada u otvorenom tekstu, za isticanje prenesenog značenja i na drugim slučajevima.

Kada direktno citiramo neki tekst, obavezno koristimo znakove navoda, a uz autorstvo nužno je da označimo i stranicu sa koje smo tekst preuzeli.

Na primjer:

(srpski jezik) „Omogućite vašem dijetetu da izabere materijal za čitanje koji ga zaista interesuje“ (Martin, 2005, str. 41).

(engleski jezik) „Get your child to choose reading material that really interests them“ (Martin, 2005, p. 41).

Navodnike koristimo za isticanje prenesenog i suprotnog značenja riječi i izraza.

Na primjer:

(srpski jezik) Psiholozi kažu: nemoj da se praviš da si „normalan“.

(engleski jezik) Psychologists say: Do not act yourself as „normal“ person.

Kada želimo u tekstu naglasiti ili istaknuti nešto, radije koristimo italiku nego navodnike.

Na primjer:

(srpski jezik) Subjekti u *maloj* grupi... Ali ne: Subjekti u „maloj“ grupi...

(engleski jezik) Subjects in the *small* group... But not: Subjects in the „small“ group...

Kada bismo u prethodnom primjeru riječ „maloj“ zadržali pod navodnicima, poruka bi bila da se ne radi o maloj grupi, nego o grupi za koju ironično kažemo da je mala, ali kada to istaknemo italikom, dobićemo da autor ističe da se radi o *maloj* grupi i da to vrijedi samo za malu, ali ne i druge grupe.

Kada citiramo neki ajtem iz vlastitog testa ili iz instrumenta koji smo dali u prilogu, koristimo navodnike.

Na primjer:

(srpski jezik) Prvi zadatak za nadopunjavanje bio je „Moglo bi se očekivati da _____“

(engleski jezik) The first fill-in item was „could be expected to _____“ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 83).

Kada opisujemo skalu Likertovog tipa ili neku drugu, bolje je da koristimo italiku nego navodnike.

Na primjer:

(srpski jezik) Ajteme smo rangirali na skali procjene od 1 (*sve vrijeme*) do 5 (*nikad*).

(engleski jezik) We ranked the items on a scale ranging from 1 (*all of the time*) to 5 (*never*) (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 83).

Kada ističemo slova, riječi ili citiramo izreke, bolje je da koristimo italiku nego navodnike.

Na primjer:

(srpski jezik) Istina je da *govornici nisu dobri radnici*.

(engleski jezik) Truth is *Talkers are no good doers*.

(srpski jezik) Ona je to poredila putem *meta-analize*...

(engleski jezik) She compared it with *meta-analysis*...

Ako smo već otvorili navodnike i u okviru tog teksta želimo markirati riječ ili dio teksta, to ćemo uraditi italicom ili polunavodnicima, ali nećemo ponovo koristiti navodnike.

Na primjer:

(srpski jezik) „Kada je kompletna *sentenca* data u zagradama, interpunkciju dajte u okviru zagrada.“

(engleski jezik) „When a complete *sentence* is enclosed in parentheses, place punctuation in the sentence inside the parentheses“.

A može i ovako:

(srpski jezik) „Kada je kompletna 'sentenca' data u zagradama, interpunkciju dajte u okviru zagrada.“

(engleski jezik) „When a complete 'sentence' is enclosed in parentheses, place punctuation in the sentence inside the parentheses“.

Detaljnija uputstva o korištenju navodnika i polunavodnika cijenjeni čitalac može naći u radu Ivana Klajna (1997, str. 108 i dalje).

Pravila za upotrebu interpunkcije

78. Prije nabiranja posljednjeg elementa u nizu u srpskom jeziku uglavnom ne koristimo zarez ako upotrebljavamo veznik *i*, a u engleskom jeziku koristimo zarez i uz veznik *and* (str. 29).
79. U otvorenom tekstu pisanom srpskim jezikom zarez koristimo za odvajanje decimalnih mjesta, a pri upotrebi engleskog jezika decimalna mjesta odvajamo tačkom (str. 30).
80. U engleskom jeziku ne pišemo nulu ispred tačke koja označava decimalna mjesta iza nule, a u srpskom pišemo nulu sa zarezom i decimalnim brojevima iza zareza (str. 30).
81. Kada citiramo u otvorenom tekstu, zarez koristimo iza imena autora a iza godišta reference ako poslije godišta navodimo i stranicu (str. 30).
82. Kada ispisujemo broj koji ima više od tri cifre, u engleskom jeziku svake tri cifre odvajamo zarezom, a u srpskom koristimo tačku ili bjelinu (str. 30).

83. Tačku i zarez koristimo da odvojimo ponovljena serijska nabranja (str. 31).
84. Tačku i zarez koristimo da odvojimo nezavisna značenja u istoj rečenici koja ne možemo odvojiti zarezom ili dugom crticom (str. 31).
85. Tačku i zarez koristimo pri nabranju više autora, odnosno referenci (str. 31).
86. Kada u otvorenom tekstu navodimo seriju statističkih pokazatelja, svaki niz odvajamo tačkom i zarezom (str. 31).
87. Kada nabranamo radove ili ideje autora, nabranje počinjemo sa dvije tačke (str. 31).
88. Kada navodimo reference, između mjesta izdavanja rada (grada) i izdavača stavljamo dvije tačke (str. 32).
89. Dvije tačke ne koristimo kao otvaranje serije nabranja naslova, podnaslova ili dugih tekstualnih sentenci (str. 32).
90. Kada direktno citiramo neki tekst, obavezno koristimo znakove navoda, a uz autorstvo nužno je da označimo i stranicu sa koje smo tekst preuzeli (str. 32).
91. Navodnike koristimo za isticanje prenesenog i suprotnog značenja riječi i izraza (str. 32).
92. Kada želimo u tekstu naglasiti ili istaknuti nešto, radije koristimo italiku nego navodnike (str. 33).
93. Kada citiramo neki ajtem iz vlastitog testa ili iz instrumenta koji smo dali u prilogu, koristimo navodnike (str. 33).
94. Kada opisujemo skalu Likertovog tipa ili neku drugu, bolje je da koristimo italiku nego navodnike (str. 33).
95. Kada ističemo slova, riječi ili citiramo izreke, bolje je da koristimo italiku nego navodnike (str. 33).
96. Ako smo već otvorili navodnike i u okviru tog teksta želimo markirati riječ ili dio teksta, to ćemo uraditi italikom ili apostrofima, ali nećemo ponovo koristiti navodnike (str. 34).

Upotreba zagrade, kose crte i crtice

Male zagrade koristimo da umetnemo neku informaciju ili tekst u kontekst rada ili u okvir ideje koju iznosimo. Cilj je da damo informaciju na adekvatnom mjestu, a da ne poremetimo tečnost izlaganja ili obrazlaganja ideje.

Malu zagradu koristimo da ubacimo strukturalno nezavisne elemente u tekst.

Na primjer:

(srpski jezik) Modeli su bili značajni (vidi Skicu 5)...

(engleski jezik) The patterns were significant (see Figure 5)...

Kada u otvorenom tekstu navodimo referencu, prezime autora i godište ubacujemo u malu zagradu.

Na primjer:

(srpski jezik) Facijalne ekspresije su emocionalno značajniji neverbalni stimulansi, djelimično za djecu i odrasle (Herba i Phillips, 2004).

(engleski jezik) Facial expressions are emotionally meaningful nonverbal stimuli, particularly for children and adolescents (Herba & Phillips, 2004).

Referencu u otvorenom tekstu možemo navesti samo godištem u maloj zagradi kada smo prethodno u kontekstu naveli ime autora.

Na primjer:

(srpski jezik) Kako ističe Potkonjak (1982)...

(engleski jezik) Ferretti et al. (2000) compared the effects of...

Kada neki tekst predstavljamo skraćenicom, ovu skraćenicu stavljamo u malu zagradu.

Na primjer:

(srpski jezik) Efekat galvanskih reakcija kože (GRK)...

(engleski jezik) Effect on the galvanic skin response (GSR)...

Malu zagradu koristimo kada u otvorenom tekstu alfabetom nabrajamo neke komponente, s tim da je u srpskom jeziku dovoljna samo desna zagrada a u engleskom jeziku se slova alfabeta stavljaju u obje zagrade.

Na primjer:

(srpski jezik) Uključena predmetna područja su: a) sinonimi vezani za kulturalne interakcije, b) opisi za pripadnost etničkoj grupi...

(engleski jezik) The subject areas included (a) synonymus associated with cultural interactions, (b) descriptions for ethnic group membership... (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 84).

Malu zagradu koristimo u matematičkim obrascima u skladu sa pravilima ove nauke.

Na primjer:

$$(k-1)/(g-2) \quad (1)$$

Lijevu i desnu malu zagradu koristimo kada markiramo formule.

Na primjer:

$$M_j = \alpha M_{j-1} + f_j + g_j * g_j' \quad (1)$$

U maloj zagradi ističemo stepene slobode ili statističku značajnost koju navodimo u otvorenom tekstu.

Na primjer:

(srpski jezik) Ovaj nalaz je bio značajan ($p < 0,05$)...

(engleski jezik) The current finding was significant ($p < .05$)...

U malu zagradu unosimo stepene slobode za nalaze koje prikazujemo uz odgovarajući statistik.

Na primjer:

$$(srpski jezik) \quad t_{(75)} = 2,19 \quad F_{(2, 116)} = 3,71$$

$$(engleski jezik) \quad t(75) = 2.19 \quad F(2, 116) = 3.71$$

U popisu literature malom zagradom odvajamo godište izdavanja rada ili djela.

Na primjer:

(srpski jezik) Krmek, M. (2006). *Nasilje među vršnjacima*. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba. <http://www.vasezdravlje.com/izdanje/clanak/825/3/>. Očitano: 22. 09. 2009.

(engleski jezik) Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Malom zagradom ne treba obuhvatati ono što je istaknuto srednjom i velikom zagradom.

Na primjer:

(srpski jezik) (Inventar znakova depresije [IZD])

(engleski jezik) (the Beck Depression Inventory [BDI])

Uglasta zagrada se koristi u ispisivanju matematičkih i statističkih obrazaca, ali i u ispisu otvorenog teksta.

Kada iz citata izbacujemo dio teksta, mjesto gdje je tekst uklonjen označićemo uglastom zagradom i sa tri tačke.

Na primjer:

(srpski jezik) „Sljedeće nedjelje svi su pošli u crkvu i pitali je da li bi ona željela poći s njima. [...] I sa suzama u očima, ona je podigla lice...”

(engleski jezik) „The next Sunday they all went to church, and they asked her if she wanted to come with them. [...] And with tears in her eyes, she lifted up her face...”

Uglastu zagradu koristimo kada u citirani tekst ubacujemo komentar ili tekst koji nije citiran.

Na primjer:

(srpski jezik) „kada je proučavano [njeno i drugih] ponašanje“ (Hanish, 1992, str. 24)

(engleski jezik) „whwn [his own and others'] behaviors were studied“ (Hanish, 1992, str. 24)

Uglastu zagradu treba izbjeći u statistici u kojoj već koristimo malu zagradu, a uglasta nam nije nužna.

Na primjer:

(srpski jezik) bio je značajan, ($F_{(1, 32)} = 4,37; p < 0,05$).

bio je značajan, [$F_{(1, 32)} = 4,37; p < 0,05$].

(engleski jezik) was significant, ($F[1, 32] = 4.37, p < .05$).

was significant, [$F(1, 32) = 4.37, p < .05$].

Upotreba uglaste zagrade definisana je u matematičkim i statističkim obrascima po hijerarhijskom prioritetu: velika, uglasta, a potom mala zagrada.

Kosa crta se koristi u brojnim i različitim formulacijama teksta. Ovdje nas posebno zanima njena upotreba u otvorenom tekstu.

Kosom crtom odvajamo godinu prvog objavljivanja od godine ponovnog izdavanja rada istog autora.

Na primjer:

(srpski jezik) Frojd (1923/1961)

(engleski jezik) Freud (1923/1961)

Kada navodimo interakciju ili ukrštanje varijabli, koristimo kosu crtu.

Na primjer:

(srpski jezik) ...rezultira strukturom replikovanom kroz rasa/etnos, nivo obrazovanja...

(engleski jezik) ...resulting structure replicated across race/ethnicity, educational level...

Kada u otvorenom tekstu želimo prikazati proporciju ili razlomak, koristimo kosu crtu.

Na primjer:

(srpski jezik) X/Y

(engleski jezik) X/Y

Kada u otvorenom tekstu navodimo interakciju dvije različite mjerne jedinice, na primjer *metara u sekundi* ili *metara po sekundi*, tada koristimo kosu crtu.

Na primjer:

(srpski jezik) 7,4 m/sec

(engleski jezik) 7.4 m/sec.

Tamo gdje možemo koristiti veznik *ili*, i kada možemo koristiti interpunkciju, ne treba koristiti kosu crtu.

Na primjer:

(srpski jezik) Ispravno: Svako dijete dobacuje loptu svojoj majci ili svome staratelju.

Neispravno: Svako dijete dobacuje loptu svojoj majci/staratelju.

(engleski jezik) Correct: Each child handed the ball to her mother or guardian.

Incorrect: Each child handed the ball to her mother/guardian (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 88).

Crtica se koristi na dva načina: kao duga, odnosno kao *crtā*, i kao kratka *crtica*¹. U srpskom jeziku, kao i u engleskom, kratka crtica služi za pisanje polusloženica.

Na primjer:

(srpski jezik) rezultati *t*-testa

(engleski jezik) *t*-test results

Crticom pišemo sintagme, odnosno dvije ili više riječi kojima želimo dati zajedničko značenje tako što crticu pišemo spojeno sa riječima u sintagmi.

Na primjer:

(srpski jezik) tehnika samo-izvještavanja

(engleski jezik) self-report technique

Crta u srpskom jeziku služi za razdvajanje teksta i piše se odvojeno od riječi, a u engleskom se piše spojeno.

Na primjer:

(srpski jezik) Slijedi lista različitih grešaka koje mogu nastati i povratna sprega koja se javlja – ova povratna sprega je takođe dostupna u ostalim uslovima.

¹ Pravopis precizno definiše upotrebu crtice i crte i tih pravila se trebamo držati.

(engleski jezik) The following is a list of the sorts of errors that could be made and the feedback that would occur–this feedback was also available in the other conditions.

Kada označavamo od koje do koje stranice je napisan tekst, tada koristimo crtu.

Na primjer:

(srpski jezik) str. 355–367

(engleski jezik) pp. 355–367

Kada nabrajamo komponente teksta, teze ili pojmove, tada u srpskom jeziku koristimo crtu ili pointe, a u engleskom jeziku u pravilu pointe.

Na primjer:

(srpski jezik) Vaše dijete može postaviti ciljeve u bilo kom području svoga života, uključujući: – ciljeve za učenje tokom nedjelje,

- ciljeve za sport,
- ciljeve za štednju novca za izlet...

(engleski jezik) Your child can set goals in any area of his or her life, including:

- goals for that week's study
- goals for sport
- goals for saving money for a holiday...

Pravila za upotrebu zagrada, kose crte i crtice

97. Malu zagradu koristimo da ubacimo strukturalno nezavisne elemente u tekst (str. 36).
98. Kada u otvorenom tekstu navodimo referencu, prezime autora i godište ubacujemo u malu zagradu. (str. 36).
99. Referencu u otvorenom tekstu možemo navesti samo godištem u maloj zagradi kada smo prethodno u kontekstu naveli ime autora (str. 36).
100. Kada neki tekst predstavljamo skraćenicom, ovu skraćenicu stavljamo u malu zagradu (str. 36)

101. Malu zagradu koristimo kada u otvorenom tekstu alfabetom nabrajamo neke komponente, s tim što je u srpskom jeziku dovoljna samo desna zagrada a u engleskom jeziku se slova alfabeta stavljaju u obje zagrade (str. 37).
102. Malu zagradu koristimo u matematičkim obrascima u skladu sa pravilima ove nauke (str. 37).
103. pravilo: Lijevu i desnu malu zagradu koristimo kada markiramo formule (str. 37).
104. U maloj zagradi ističemo stepene slobode ili statističku značajnost koju navodimo u otvorenom tekstu (str. 37).
105. U malu zagradu unosimo stepene slobode za nalaze koje prikazujemo uz odgovarajući statistik (str. 37).
106. U popisu literature malom zagradom odvajamo godište izdavanja rada ili djela (str. 37).
107. Malom zagradom ne treba ubuhvatati ono što je istaknuto srednjom i velikom zagradom (str. 38).
108. Kada iz citata izbacujemo dio teksta, mjesto gdje je tekst uklonjen označićemo uglastom zagradom i sa tri tačke (str. 38).
109. Uglastu zagradu koristimo kada u citirani tekst ubacujemo komentar ili tekst koji nije citiran (str. 38).
110. Uglastu zagradu treba izbjeći u statistici u kojoj već koristimo malu zagradu, a uglasta nam nije nužna (str. 38).
111. Kosom crtom odvajamo godinu prvog objavljivanja od godine ponovnog izdavanja rada istog autora (str. 39).
112. Kada navodimo interakciju ili ukrštanje varijabli, koristimo kosu crtu. (str. 39).
113. Kada u otvorenom tekstu želimo prikazati proporciju ili razlomak, koristimo kosu crtu (str. 39).
114. Kada u otvorenom tekstu navodimo interakciju dvije različite mjerne jedinice, na primjer *metara u sekundi* ili *metara po sekundi*, tada koristimo kosu crtu (str. 39).
115. Tamo gdje možemo koristiti veznik *ili*, i kada možemo koristiti interpunkciju, ne treba koristiti kosu crtu (str. 40).
116. U srpskom jeziku, kao i u engleskom, crtica služi za pisanje polysloženica (str. 40).
117. Crticom pišemo sintagme, odnosno dvije ili više riječi kojima želimo dati zajedničko značenje tako što crticu pišemo spojeno sa riječima u sintagmi (str. 40).
118. Crta u srpskom jeziku služi za razdvajanje teksta i piše se odvojeno od riječi, a u engleskom se piše spojeno (str. 40).

119. Kada označavamo od koje do koje stranice je napisan tekst, tada koristimo crtu (str. 41).
120. Kada nabrajamo komponente teksta, teze ili pojmove, tada u srpskom jeziku koristimo crtu ili pointe, a u engleskom jeziku u pravilu pointe (str. 41).

Ispis velikim slovima (Capitalization)

Upotreba velikog slova jasno je definisana pravopisom, ali ovdje je potrebno istaći ono što vrijedi za jezik nauke, što olakšava prolazak kroz tekst i ispis glavnih ideja koje autor želi prenijeti korisniku naučnog rada.

U engleskom jeziku se velikim slovima ispisuju početna slova ključnih riječi u naslovima knjiga kada ih navodimo u otvorenom tekstu ili na koricama knjige, a u srpskom ne.

Na primjer:

(srpski jezik) Implikacije za razvoj rječnika

(engleski jezik) Implications for Vocabulary Development

U popisu literature ili izvora ne koriste se velika slova za istaknute riječi.

Na primjer:

(srpski jezik) Koen, J. (1988). *Moć statističke analize u bihevioralnim naukama* (drugo izdanje). Beograd: Kula.

(engleski jezik) Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

U otvorenom tekstu riječi ili sentence nikad ne naglašavamo velikim slovima. Za to koristimo italiku.

Na primjer:

(srpski jezik)

Pogrešno: Ostala OGRANIČENJA se odnose na elemente procedure koji su izabrani arbitrarno.

Ispravno: Ostala *ograničenja* se odnose na elemente procedure koji su izabrani arbitrarno.

(engleski jezik)

Pogrešno: Another LIMITATIONS concerns elements of the procedure that were arbitrarily chosen.

Ispravno: Another *limitations* concerns elements of the procedure that were arbitrarily chosen.

Kada u otvorenom tekstu neku riječ ili više riječi istaknemo velikim slovima, to je kao da pričamo i samo jednu ili nekoliko riječi izgovorimo mnogo glasnije.

Kada u tabelama ispisujemo imena varijabli, koristimo velika početna slova.

Na primjer:

(srpski jezik) – Depresija	2,16	0,52	0,05
– Anksioznost	1,59	0,54	0,07
– Neprijateljstvo	1,04	0,14	0,18

(engleski jezik) – Depression	2.16	.52	.05
– Anxiety	1.59	.54	.07
– Hostility	1.04	.14	.18

Verzalne skraćenice u otvorenom tekstu navodimo velikim slovima.

Na primjer:

(srpski jezik) Da bismo testirali razlike indikatora rizika po osnovu pola, prvo smo izveli multivarijantnu analizu varijanse (MANOVA) sa BSI subskalama...

(engleski jezik) To test for gender differences on risk indicators, we first concluded a multivariate analysis of variance (MANOVA) with the BSI subscales...

Imena studijskih odsjeka kao i imena institucija u otvorenom tekstu pišemo velikim početnim slovom.

Na primjer:

(srpski jezik) ...Na Odsjeku za sociologiju Univerziteta u Vašingtonu...

(engleski jezik) ...on the Department of Sociology, University Washington...

Imena instrumenata pišemo početnim velikim slovom, bilo da dolaze iza skraćenice, bilo da se navode bez skraćenice.

Na primjer:

(srpski jezik) MMPI Skala depresivnosti

Minesota multifazni personalni inventar

(engleski jezik) MMPI Depression scale

Minnesota Multiphasis Personality Inventory

Ime instrumenta ispisujemo početnim velikim slovom samo kada je u pitanju konkretan instrument, ali kada navodimo neodređeni instrument, tada nema potrebe za početnim velikim slovom.

Na primjer:

(srpski jezik) Koristili smo test vokabulara...

(engleski jezik) We use a vocabulary test...

Pravila za ispis velikim slovima

121. U engleskom jeziku se velikim slovima ispisuju početna slova ključnih riječi u naslovima knjiga kada ih navodimo u otvorenom tekstu ili na koricama knjige, a u srpskom ne (str. 43).
122. U popisu literature ili izvora ne koriste se velika slova za istaknute riječi. (str. 43).
123. U otvorenom tekstu riječi ili sentence nikad ne naglašavamo velikim slovima. Za to koristimo italiku (str. 43).
124. Kada u otvorenom tekstu neku riječ ili više riječi istaknemo velikim slovima, to je kao da pričamo i samo jednu ili nekoliko riječi izgovorimo mnogo glasnije (str. 44).
125. Kada u tabelama ispisujemo imena varijabli, koristimo velika početna slova (44).
126. Verbalne skraćenice u otvorenom tekstu navodimo velikim slovima (str. 44)
127. Imena studijskih odsjeka kao i imena institucija u otvorenom tekstu pišemo velikim početnim slovom (str. 44).
128. Imena instrumenata pišemo početnim velikim slovom, bilo da dolaze iza skraćenice, bilo da se navode bez skraćenice (str. 44).
129. Ime instrumenta pišemo početnim velikim slovom samo kada se radi o konkretnom instrumentu, ali kada navodimo neodređeni instrument, nema potrebe za početnim velikim slovom (str. 45).

Upotreba italike

Italiku ne treba koristiti previše često zato što nam ona služi kao glavno sredstvo da naglasimo određene riječi ili pojedine dijelove teksta. U starijim tekstovima naglašavanje je vršeno podvlačenjem, boldovanjem pa i krupnim slovima, a danas sve to, manje-više, ostvarujemo italikom.

Italiku koristimo za ispis naslova, odnosno podnaslova u tekstu u skladu sa rangom naslova i uredničkim pravilima.

Na primjer:

(srpski jezik) *Eksplanatorna faktorska analiza*

(engleski jezik) *Explanatory Factor Analysis*

Italikom naglašavamo riječi ili pojedine dijelove teksta.

Na primjer:

(srpski jezik) Ovo je *prvo istraživanje* u kome se objedinjeno razmatraju ove dvije mjere u okviru faktorskoanalitičkih metoda.

(engleski jezik) This is *the first investigation* to jointly consider these two measures within the framework of factor analytic methods.

Kada naglašavamo italikom, nema potrebe da isti tekst i boldujemo jer se radi o dvostrukom naglašavanju.

Na primjer:

(srpski jezik) Ispravno: Ovo je *prvo istraživanje* u kome...

Pogrešno: Ovo je ***prvo istraživanje*** u kome...

(engleski jezik) Correct: This is *the first investigation* to jointly consider...

Incorrect: This is ***the first investigation*** to jointly consider...

Kada u otvorenom tekstu ističemo određena slova ili simbole, pišemo ih italikom.

Na primjer:

(srpski jezik) Slovo *a* označava...

(engleski jezik) The letter *a* mark...

Riječi koje mogu izazvati zabunu naglašavamo italikom kako bi čitalac obratio pažnju na stvarno značenje riječi u kontekstu.

Na primjer:

(srpski jezik) *mala grupa* [misli se na svojstvo, ali ne i veličinu grupe]

(engleski jezik) *the small group* [meaning a designation, not group size]

Italikom ispisujemo statističke simbole, slova u statistici i algebarske varijable.

Na primjer:

(srpski jezik) $F_{(1, 53)} = 10,30$; t test; procjena n ; $a/b = c/d$

(engleski jezik) $F(1, 53) = 10.30$; t test; trial n ; $a/b = c/d$

Uz ime časopisa italikom ispisujemo periodični broj izdavanja sveske.

Na primjer:

(srpski jezik) *Наша школа*, бр. 3–4, 231–239.

(engleski jezik) *Journal of Educational Psychology*, 84, 331–339.

Verbalni opis skalnih vrijednosti, ali ne i numerički, ispisujemo italikom.

Na primjer:

(srpski jezik) Ispitanici su odgovarali skalom od 1 (*slabo*) do 5 (*odlično*).

(engleski jezik) The respondents answered on a scale from 1 (*poor*) to 5 (*exellent*).

Pri navođenju referenci italikom ispisujemo naslov sa korica, ali ne obavezno i naslov rada.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н. (2009). Школа будућности у огледалу XIX и XX вијека. У Зборнику радова са научног скупа "Будућа школа" (стр. 54–77). Београд: Српска академија образовања.

(engleski jezik) Suzić, N. (2008). Can we motivate students to memorize senseless contents. U knjizi: A. Kozłowska, R. Kahn, B. Kožuh, A. Kingston, J. Mažgon (Eds.), *The role of theory and research in educational practice* (pp. 113–133). Grand Forks: University of North Dakota.

Italikom ne ispisujemo statističke i matematičke sabskripte koje navodimo uz simbole kao ni slova grčkog alfabeta.

Na primjer:

(srpski jezik) F_{\max} ; $S_A + S_B$; \square

(engleski jezik) F_{\max} ; $S_A + S_B$; \square

Italiku ne koristimo da naglašavamo tekst tamo gdje to nije nužno – suvišna italika opterećuje tekst i zbunjuje.

Na primjer:

(srpski jezik) *Važno je imati na umu da se ovaj proces ne predlaže kao osnova teorije razvoja.*

(engleski jezik) *It is important to bear in mind that this process is not proposed as a stage theory of developments (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 102).*

Pravila za upotrebu italike

130. Italiku koristimo za ispis naslova, odnosno podnaslova u tekstu u skladu sa rangom naslova i uredničkim pravilima (str. 46).
131. Italikom naglašavamo riječi ili pojedine dijelove teksta (str. 46).
132. Kada naglašavamo italikom, nema potrebe da isti tekst i boldujemo jer se radi o dvostrukom naglašavanju (str. 46).
133. Kada u otvorenom tekstu ističemo određena slova ili simbole, pišemo ih italikom (str. 46).
134. Riječi koje mogu izazvati zabunu naglašavamo italikom kako bi čitalac obratio pažnju na stvarno značenje riječi u kontekstu (str. 47).
135. Italikom ispisujemo statističke simbole, slova u statistici i algebarske varijable (str. 47).
136. Uz ime časopisa italikom ispisujemo periodični broj izdavanja sveske (str. 47).
137. Verbalni opis skalnih vrijednosti, ali ne i numerički, ispisujemo italikom (str. 47).
138. Pri navođenju referenci italikom ispisujemo naslov sa korica, ali ne obavezno i naslov rada (str. 47).

139. Italikom ne ispisujemo statističke i matematičke sabskripte koje navodimo uz simbole kao ni slova grčkog alfabeta (str. 48).
140. Italiku ne koristimo da naglašavamo tekst tamo gdje to nije nužno – suvišna italika opterećuje tekst i zbunjuje (str. 48).

Skraćenice

Skraćenice koristimo da bismo rasteretili tekst i učinili ga lakše razumljivim, a ne da ostavimo utisak “naučnosti” ili da bi tekst izgledao “pametnije”. “U svrhu maksimalne jasnosti, APA preporučuje da autori štedljivo koriste skraćenice” (ibidem, str. 103). Prostor koji na papiru “spasimo” skraćenicom, često će čitaocu oduzeti dragocjeno vrijeme u traganju za značenjem te skraćenice.

Previše skraćenica zamagljuje značenje teksta i oduzima čitaocu dragocjeno vrijeme.

Na primjer:

(srpski jezik) Pogrešno: Prednost LR jasno proizilazi iz VR podataka koji odražavaju visok PP i PN nivo brzine DR.

Ispravno: Prednost lijeve ruke jasno proizilazi iz podataka o vremenu reagovanja koji odražavaju visok pogrešnopozitivan i pogrešnonegativan nivo brzine desne ruke.

(engleski jezik) Incorrect: The advantage of the LH was clear from the RT data, which reflected high FP and FN rates for the RH.

Correct: The advantage of the left hand was clear from the reaction time data, which reflected high false-positive and false-negative rates for the right hand (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 103).

Poznate skraćenice unosimo velikim slovima bez italike.

Na primjer:

(srpski jezik) IQ; REM; UNESCO; AIDS

(engleski jezik) IQ; REM; UNESCO; AIDS

Kada uvodimo novu skraćenicu koja će važiti samo za tekst koji publikujemo, prvi put je pišemo u zagradi poslije tekstualnog ispisa, a nakon toga navodimo je samo velikim slovima.

Na primjer:

(srpski jezik) Rezultati studija jednostavnih vremenskih reakcija (VR) na vizuelnu metu pokazali su jaku negativnu vezu između VR i osvijetljavanja.

(engleski jezik) The results of studies of simple reaction time (RT) to a visual target have shown a strong negative relation between RT and luminance (ibidem, str. 104).

Osnovni princip skraćivanja jeste da obezbijedimo bolje razumijevanje teksta i lakšu komunikaciju sa čitaocem.

Skraćenice u tabelama moramo objasniti u zaglavlju ili legendi. Ne objašnjavamo poznate skraćenice M (mean ili aritmetička sredina), SD (standardna devijacija), p (pouzdanost).

Na primjer:

(srpski jezik)

Subtest	Varimaks struktura koeficijenata		
	g	Faktor I (V)	Faktor II (NV)
WASI			
Vokabular	0,86	0,84	0,37
Blok dizajn	0,74	0,36	0,70
Sličnosti	0,83	0,74	0,43
WRIT			
Verbalne analogije	0,78	0,67	0,43
Vokabular	0,84	0,81	0,36
Matrice	0,78	0,41	0,70

WASI = Wechsler Abbreviated Scale; WRIT = Wide Range Intelligence Test; g = generalna inteligencija; V = Verbalni; NV = Neverbalni.

(engleski jezik)

Subtest	Varimax structure coefficient		
	g	Faktor I (V)	Faktor II (NV)
WASI			
Vocabulary	.86	.84	.37
Block Design	.74	.36	.70
Similarities	.83	.74	.43
WRIT			
Verbal analogies	.78	.67	.43
Vocabulary	.84	.81	.36
Matrices	.78	.41	.70

WASI = Wechsler Abbreviated Scale; WRIT = Wide Range Intelligence Test; g = general intelligence; V = Verbal; NV = Nonverbal.

Ako se ista skraćenica ponavlja u više tabela, njeno značenje unosimo u zaglavlju ili legendi svake tabele.

Poznate latinske skraćenice pišemo malim slovima uz upotrebu tačke u skladu sa prirodom skraćenice.

Na primjer:

(srpski jezik) cf = uporedi; etc. = i tako dalje; vs. = nasuprot; e.g. = na primjer

(engleski jezik) cf = compare; etc. = and so forth; vs. = versus; e.g. = for example

Za međunarodne jedinice mjera skraćenice pišemo po važećim standardima i bez tačke.

Na primjer:

(srpski jezik) m = metar; s = sekund; min = minut; MΩ = megaom

(engleski jezik) m = meter; s = second; min = minute; MΩ = megaohm

Nikad ne počinjite rečenicu skraćenicom koja se piše malim slovom.

Na primjer:

(srpski jezik) Ispravno: Izmjerena t-vrijednost...
Neispravno: t-vrijednost izmjerena... ili T-vrijednost izmjerena...

(engleski jezik) Correct: Measured t-value...
Incorrect: t-value measured... ili T-value measured...

Pravila za upotrebu skraćenica

141. Previše skraćenica zamagljuje značenje teksta i oduzima čitaocu dragocjeno vrijeme (str. 49).
142. Poznate skraćenice unosimo velikim slovima bez italike (str. 49).
143. Kada uvodimo novu skraćenicu koja će važiti samo za tekst koji publikujemo, prvi put je pišemo u zagradi poslije tekstualnog ispisa, a nakon toga navodimo je samo velikim slovima (str. 49).
144. Osnovni princip skraćivanja je da obezbijedimo bolje razumijevanje teksta i lakšu komunikaciju sa čitaocem (str. 50).
145. Skraćenice u tabelama moramo objasniti u zaglavlju ili legendi. Ne objašnjavamo poznate skraćenice M (mean ili aritmetička sredina), SD (standardna devijacija), p (pouzdanost) (str. 50).
146. Ako se ista skraćenica ponavlja u više tabela, njeno značenje unosimo u zaglavlju ili legendi svake tabele (str. 50).

147. Poznate latinske skraćenice pišemo malim slovima uz upotrebu tačke u skladu sa prirodom skraćenice (str. 51).
148. Za međunarodne jedinice mjera skraćenice pišemo po važećim standardima i bez tačke (str. 51).
149. Nikad ne počinjite rečenicu skraćenicom koja se piše malim slovom (str. 51).

Naslovi i nabranje

Naslovi i podnaslovi odslikavaju strukturu teksta i hijerarhiju izložene materije. „Nivoi naslova uspostavljeni preko formatiranja ili pojavljivanja sekcija služe kao orijentiri čitaocu“ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 111). Sve teme iste važnosti u jednoj knjizi ili radu treba da imaju isti nivo naslova. Na primjer, kada iznosimo podatke o istraživanju, opis metodologije i rezultati istraživanja imaju isti nivo, naslovljavaju se jednakim fontom.

Bez obzira na broj nivoa u podnaslovima, u okviru svakog poglavlja treba slijediti istu strukturu progresije odozgo nadolje.

Na primjer:

<i>(srpski jezik)</i>	
	Metod
Uzorak i procedura	
Mjerenje	
Percepcija kontrole	
Autonomija	
Ponašanje i emocije	
	Rezultati
Inicijalne analize	
Deskriptivna statistika	
Korelacije intrakonstrukta	
Korelacije interkonstrukta	
Združeni efekat percepcije kontrole, autonomije u ponašanju i emocija	
Motivacioni profili	
	Diskusija
Ograničenja ove studije	
Implikacije za intervenciju	
Zaključci	

<i>(engleski jezik)</i>	
<i>Sample and Procedures</i>	Method
<i>Measures</i>	
<i>Perceived control.</i>	
<i>Autonomy.</i>	
<i>Behavior and emotion.</i>	
	Results
<i>Initial Analyses</i>	
<i>Descriptive statistics.</i>	
<i>Intraconstructs correlations.</i>	
<i>Interconstructs correlations.</i>	
<i>Unique Effects of Perceived Control and Autonomy on Behavior and Emotion</i>	
<i>Motivational Profiles</i>	
	Discussion
<i>Limitations of the Study</i>	
<i>Implications for Intervention</i>	
<i>Conclusions</i>	
(Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 112).	

Numerisanje naslova dozvoljeno je samo za vodiče ili knjige u kojima je nužno indeksiranje i unakrsno pregledanje rada. „Naslove ne treba numerisati niti označavati slovima“ (ibidem, str. 113).

Obrazloženje za ovo pravilo vrlo je logično. Naime, naslov numerisan sa na primjer 2.1.12. ne omogućuje nam dobar uvid u nivo podnaslova koji pratimo, dok jednostavniji vid označavanja nivoa putem oblika i veličine fonta, putem centriranog ili uvučenog ispisa omogućuje lako praćenje naslova i podnaslova.

Većina tekstova se može organizovati u pet nivoa naslova. APA standardi definišu ovih pet nivoa, a za razgranatiji tekst koristi se serijsko označavanje brojevima ili slovima.

Na primjer:

<i>(Srpski jezik)</i>
Nivo 5: CENTRIRANI ISPIS KRUPNIM SLOVIMA
Nivo 1: Centrirani ispis naslova krupnim slovima i podnaslova sitnim
Nivo 2: Centrirani ispis naslova krupnim slovima, podnaslova sitnim a sljedećeg podnaslova italikom u lijevom ravnanju
Nivo 3: Centrirani ispis naslova krupnim slovima, podnaslova sitnim, sljedećeg podnaslova italikom u lijevom ravnanju, a sljedećeg italikom u lijevom ravnanju uvučen za pet znakova
Nivo 4: Centrirani ispis naslova krupnim slovima, centrirani ispis podnaslova italikom i sitnim, sljedećeg podnaslova italikom u lijevom ravnanju, a sljedećeg italikom u lijevom ravnanju uvučen za pet znakova

(Engleski jezik)

Nivo 5: CENTERED UPPERCASE HEADING

Nivo 1: Centered Uppercase and Lowercase Heading

Nivo 2: Centered, Italicized, Uppercase and Lowercase Heading

Nivo 3: Flush Left, Italicized, Uppercase and Lowercase Side Heading

Nivo 4: Indented, italicized, lowercase paragraph heading ending with a period

(Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 113).

Bez obzira na to na koliko nivoa razgranavamo tekst, uvijek počinjemo petim nivoom, odnosno krupnim ispisom naslova.

Serijsko nabranje u tekstu koristimo da izbjegnemo nerazumijevanje i obezbijedimo maksimalnu jasnost i preglednost teksta.

Nabranje u pravilu treba vršiti u okviru paragrafa ili pasusa uz korištenje male zagrade.

Na primjer:

(srpski jezik) Učesnici u tri izbora bili su: a) rad sa drugim učesnicima, b) rad u timu i c) samostalan rad.

(engleski jezik) The participant's three choices were (a) working with another participant, (b) working with a team, and (c) working alone (ibidem, str. 116).

Kada u okviru jedne nabrojane kategorije koristimo zarez, kategorije nabranje označene slovima uz malu zgradu i odvojene tačkazarezom.

Na primjer:

(srpski jezik) Testirali smo tri grupe: a) sa niskim postignućem, oni koji su ostvarili ispod 20 bodova; b) sa srednjim postignućem, oni koji su ostvarili između 20 i 50 poena; i c) sa visokim postignućem, oni koji su ostvarili više od 50 bodova.

(engleski jezik) We tested three groups: (a) low scorers, who scored fewer than 20 points; (b) moderate scorers, who scored between 20 and 50 points; and (c) high scorers, who scored more than 50 points (ibidem, str. 116).

Kada nabranje paragrafe ili pasuse, nabranje najavljujemo dvoćkom, a svaki pasus numerišemo rednim brojem sa tačkom.

Na primjer:

(srpski jezik) Upotrebom teorije naučene bespomoćnosti predviđjeli smo da depresivni i nedeprativni ispitanici pokazuju sljedeće forme kontrole suđenja:

1. Pojedinci koji ... [paragraf se nastavlja].

2. Nedeprivsivne psobe izložene ... [paragraf se nastavlja].
3. Depresivne osobe izložene ... [paragraf se nastavlja].
4. Depresivni i nedeprivsivni učesnici u tihim grupama ... [paragraf se nastavlja].

(engleski jezik) Using the learned helplessness theory, we predicted that the depressed and nondepressed participants would make the following judgment of control:

1. Individuals who ... [paragraph continues].
2. Nondepressed persons exposed to ... [paragraph continues].
3. Depressed persons exposed to ... [paragraph continues].
4. Depressed and nondepressed participants in the nonnoise groups ... [paragraph continues].

(Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 116).

U jednom tekstu (knjige ili rada) koristimo uniforman način nabrajanja, odnosno, na isti način markiramo nabrojane komponente. Nije dozvoljeno koristiti šaroliko markiranje: pointe, crtice, slova, numerisanje, zvjezdice i tako dalje.

Pravila za pisanje naslova i nabrajanje

150. Sve teme iste važnosti u jednoj knjizi ili radu treba da imaju isti nivo naslova (str. 52).
151. Bez obzira na broj nivoa u podnaslovima, u okviru svakog poglavlja treba slijediti istu strukturu progresije odozgo nadolje (str. 52).
152. Naslove ne treba numerisati niti označavati slovima. Numerisanje je dozvoljeno samo za vodiče ili knjige u kojima je nužno indeksiranje i unakrsno pregledanje rada (str. 53).
153. Većina tekstova se može organizovati u pet nivoa naslova. APA standardi definišu ovih pet nivoa, a za razgranatiji tekst koristi se serijsko označavanje brojevima ili slovima (str. 53).
154. Bez obzira na to na koliko nivoa razgranavamo tekst, uvijek počinjemo petim nivoom, odnosno krupnim ispisom naslova (str. 54).
155. Nabrajanje u pravilu treba vršiti u okviru paragrafa ili pasusa uz korištenje male zgrade (str. 54).
156. Kada u okviru jedne nabrojane kategorije koristimo zarez, kategorije nabrajamo označene slovima uz malu zgradu i odvojene tačkazarezom (str. 54).

157. Kada nabrajamo paragrafe ili pasuse, nabranje najavljujemo dvo-
tačkom, a svaki pasus numerišemo rednim brojem sa tačkom (str.
54).
158. U jednom tekstu (knjige ili rada) koristimo uniforman način nabra-
janja, odnosno, na isti način markiramo nabrojane komponente. Ni-
je dozvoljeno koristiti šaroliko markiranje: pointe, crtice, slova,
numerisanje, zvjezdice i tako dalje (str. 55).

Tabele

Mnogi autori, posebno mladi, imaju problema sa velikim brojem tabela koje izvedu nakon istraživanja. Čini im se da su podaci u tabelama nezaobilazni i da ih nikako ne mogu izostaviti. Postoji nekoliko razloga da budemo selektivni u izvođenju i štampanju tabela. Prvo, veliki broj tabela može opteretiti tekst i zamagliti glavnu ideju. Drugo, veliki broj tabela uz malo teksta teško je štampati, a stalno prekidanje teksta tabelama može otežati čitaocu da slijedi tekst. Treće, tabele je teže štampati i skuplje su u prelamanju teksta (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 147).

U tabelama treba prikazati samo krucijalne podatke koji su direktno značajni za tezu koju u tekstu zastupate.

Ako podaci mogu stati u jedan red, nije potrebno da izvodimo tabelu, podatke unosimo u okviru pasusa otvorenog teksta.

Na primjer:

(srpski jezik) Prosjek finalnih grešaka (sa standardnim devijacijama u zagradama) za odnos *dobi i nivoa teškoća u interakciji* bio je 0,05 (0,08), 0,05 (0,07), i 0,11 (0,10) za mlađe ispitanike, i 0,14 (0,15), 0,17 (0,15) i 0,26 (0,21) za starije ispitanike uvažavajući nizak, srednji i visok nivo teškoća.

(engleski jezik) „The mean final errors (with standard deviations in parantheses) for the Age \times Level of Difficulty interaction were .05 (.08), .05 (.07), and .11 (.10) for the younger participants and .14 (.15), .17 (.15), and .26 (.21) for the older participants at low, moderate, and high levels of difficulty, respectively“ (ibidem, str. 147).

Manje važne podatke koje ne možemo izostaviti, treba prikazati tabelom u prilogu rada.

Podaci u tabeli treba da budu jasni na prvi pogled. “Tabele koje prikazuju kvantitativne podatke efikasne su samo ako su podaci uređeni tako da njihovo značenje uočimo na prvi pogled” (ibidem, str. 148).

Sve suvišne okvire i linije u tabeli treba izbjeći.

Na primjer:

(srpski jezik)

Tabela X

Greške procjene mlađih i starijih grupa

Nivo težine	Procjena standardne greške		Standardna devijacija		Veličina uzorka	
	Mlađi	Stariji	Mlađi	Stariji	Mlađi	Stariji
Nizak	0,05	0,14	0,08	0,15	12	18
Srednji	0,05	0,17	0,07	0,15	15	12
Visok	0,11	0,26	0,10	0,21	16	14

(engleski jezik)

Table X

Error rates of Older and Younger Groups

Level of difficulty	Mean error rate		Standard deviation		Sample size	
	Younger	Older	Younger	Older	Younger	Older
Low	.05	.14	.08	.15	12	18
Moderate	.05	.17	.07	.15	15	12
High	.11	.26	.10	.21	16	14

Naslov tabele treba da odražava suštinu podataka u tabeli, da ukazuje na ukrštene varijable ili najznačajnije odnose među podacima.

Tabele treba numerisati kako slijede u tekstu.

Naslov i redni broj treba postaviti iznad tabele kako bi prostor ispod tabele ostao za legendu.

Kada citiramo podatke, ime tabele ispisujemo početnim velikim slovom i navodimo njen redni broj.

Na primjer:

(srpski jezik) Kako je pokazano u Tabeli 12, odgovori su bili ...
Djeca uključena u predtrening (vidi Tabelu 9) ...

(engleski jezik) As shown in Table 12, the responses were ...
Children with pretraining (see Table 9) ...

Tabele ispisujemo početnim velikim slovom zato što je to njihovo ime i zato što uklanja zabunu čitaoca oko toga gdje da pogledaju podatke.

Nije dobro pisati “u prethodnoj tabeli” ili “u tabeli koja slijedi” zato što pri prelamanju teksta tabela može biti premještena.

Identične podatke u redovima ili kolonama ne treba unositi u dvije tabele, niti podatke iz tabele treba ponovo prikazivati u grafikonu.

Sve što u tabeli možemo upisati tekstom ne treba unositi skraćenicama zato što svaku skraćenicu moramo objasniti u legendi tabele.

Značenje skraćenice u tabeli nikada ne unosimo u fusnotu, nego u legendu tabele.

Značenje kolone unosi se u zaglavlju tabele i ne može se u stupcu prekidati da bi se dodalo novo značenje.

Kada vrijednost koeficijenta obračunatu za više redova (*t*, *F*, *p* ili drugu) unosimo u tabelu, ispisujemo je uz total ili posljednji red grupe podataka na koje se odnosi.

Na primjer:

(srpski jezik)

Skala	Pol ispitanika	Studenti I godine		Studenti IV godine		<i>t</i> -test I–IV god.	<i>p</i>
		M	SD	M	SD		
Tenzija I	m	75,6	14,44	81,4	16,45	1,23	0,34
	ž	84,3	14,85	82,1	16,77		
	Svi	83,1	15,22	81,9	16,77		
Tenzija II	m	61,7	12,96	65,3	15,57	1,13	0,42
	ž	64,7	12,91	62,1	14,11		
	Svi	64,3	19,96	63,0	14,61		
Tenzija III	m	86,6	15,17	90,3	15,36	2,87	0,03*
	ž	96,7	16,19	90,2	16,04		
	Svi	95,1	16,44	90,2	16,44		

(engleski jezik)

Scale	Sex of participants	Students I Year		Students IV Year		<i>t</i> -test I–IV	<i>p</i>
		M	SD	M	SD		
Tension I	m	75.6	14.44	81.4	16.45	1.23	.34
	f	84.3	14.85	82.1	16.77		
	Total	83.1	15.22	81.9	16.77		
Tension II	m	61.7	12.96	65.3	15.57	1.13	.42
	f	64.7	12.91	62.1	14.11		
	Total	64.3	19.96	63.0	14.61		
Tension III	m	86.6	15.17	90.3	15.36	2.87	.03*
	f	96.7	16.19	90.2	16.04		
	Total	95.1	16.44	90.2	16.44		

Podaci u tabelama ispisuju se u pravilu na dvije decimale.

Podaci za ANOVA izračunavanja upisuju se u tabelu po pravilima za unos ANOVA podataka.

Na primjer:

(srpski jezik)

Tabela X

Analiza varijanse za klasično uslovljavanje

Izvor	<i>df</i>	<i>F</i>	η	<i>p</i>
Između subjekata				
Anksioznost (A)	2	0,76	0,22	0,48
Šok (S)	1	0,01	0,02	0,92
A × S	2	0,18	0,11	0,84
<i>S</i> greška među grupama	30	(16,48)		
Unutar subjekata				
Blokade (B)	4	3,27**	0,31	0,01
B × A	8	0,93	0,24	0,49
B × S	4	2,64*	0,28	0,04
B × A × S	8	0,58	0,19	0,79
B × S greška među grupama	120	(1,31)		

Napomena: Brojevi u zagradama predstavljaju srednju vrijednost grešaka. *S* = subjekti.

(engleski jezik)

Table X

Analysis of Variance for Classical Conditioning

Source	<i>df</i>	<i>F</i>	η	<i>p</i>
Between subjects				
Anxiety (A)	2	0,76	0,22	0,48
Shock (S)	1	0,01	0,02	0,92
A × S	2	0,18	0,11	0,84
<i>S</i> within-group error	30	(16,48)		
Within subjects				
Blokade (B)	4	3,27**	0,31	0,01
B × A	8	0,93	0,24	0,49
B × S	4	2,64*	0,28	0,04
B × A × S	8	0,58	0,19	0,79
B × S within-group error	120	(1,31)		

Note: Values enclosed in parentheses represent mean square errors. *S* = subjects. (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 162).

Da bismo pravilno predstavili ANOVU, treba da slijedimo tri pravila. Prvo, prikazati podatke o odnosu među subjektima i grešku koja se na te podatke odnosi, zatim podatke o varijablama koje prikazuju odnos unutar subjekata a potom grešku koja proizilazi iz tih podataka. Drugo, U zagradi treba prikazati kvadrat srednje vrijednosti greške i objasniti šta to znači u odnosu na cjelokupne podatke u tabeli. Treće, identifikovati statistički značajni *F*-racio ili *F*-indeks i zvjezdicom naglasiti statističku značajnost (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 160).

Podaci *regresione analize* prikazuju se u tabeli prema pravilima za regresiju, a treba da obuhvataju najmanje: popis varijabli, nestandardizovanu betu (*B*), standardnu grešku za *B* i standardizovanu betu (\square). U napomenu treba unijeti R^2 .

Na primjer:

(srpski jezik)

Tabela X

Sumarni prikaz hijerarhijske regresione analize za varijable Predikcija predubjeđenja odraslih kćerki i Paternalizma (N = 46)

Varijabla	<i>B</i>	<i>SE B</i>	\square
Korak 1			
Obrazovni nivo kćerke	-5,89	1,93	-0,41*
Godine majke	0,67	0,31	0,21*
Korak 2			
Obrazovni nivo kćerke	-3,19	1,81	-0,22
Godine majke	0,31	0,28	0,14
Stavovi o starijima	1,06	0,28	0,54*
Afektivni osjećaji	1,53	0,60	0,31*
Dogmatizam	-0,03	0,10	-0,04

Napomena: $R^2 = 0,26$ za Korak 1; $\Delta R^2 = 0,25$ ($ps < 0,05$).

(engleski jezik)

Table X

Summary of Hierarchical Regression Analysis for Variables Predicting Adult Daughters' Belief in Paternalism (N = 46)

Variable	<i>B</i>	<i>SE B</i>	\square
Step 1			
Daughter's education	-5,89	1,93	-0,41*
Mother's age	0,67	0,31	0,21*

Napomena: Tabela se nastavlja na sljedećoj strani.

Step 2			
Daughter's education	-3,19	1,81	-0,22
Mother's age	0,31	0,28	0,14
Attitude toward elders	1,06	0,28	0,54*
Affective feelings	1,53	0,60	0,31*
Dogmatism	-0,03	0,10	-0,04

Note: $R^2 = 0,26$ for Step 1; $\Delta R^2 = 0,25$ ($ps < 0,05$).

(Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 163).

Podaci za *faktorske* i *LISREL* (*Linear structural relations*) analize unose se u tabelu u skladu sa statističkim obrascima, a obuhvataju najmanje: popis varijabli, nestandardizovano faktorsko opterećenje, standardnu grešku i jedinstvenu, zajedničku varijansu.

Tabele pisane riječima formatiramo kao i tabele sa brojkama, odnosno sa što manje ramova ili linija.

Na primjer:

(*srpski jezik*)

Preovlađujuće brižne misli	
Brižna misao	Izazovna misao
Šta će se desiti ako pogriješim?	Ako uradim uredan pregled, imam manje šanse da pogriješim.
Šta ako nisam dovoljno dobar?	Glavne stvari koje me obuzimaju su da radim i studiram efektivno – to mogu pojačati.
Šta ako se na ispitu pojave preteška pitanja?	Ako iskrсну preteška pitanja, svi ostali će ih morati rješavati te neću biti u goroj situaciji nego oni.

(*engleski jezik*)

Overcoming worrying thoughts	
Worrying thought	The challenging thought
What happens if I fail?	If I do regular revision I'm less likely to fail.
What if I'm not good enough?	The main things that will get me through are hard work and effective study—I can increase these.
What if bad questions come up in the exam?	If bad questions come up, everyone else will have to deal with them too, so I'm no worse off than them.

Napomene uz tabelu unosimo ispod tabele, s tim što riječ *napomene* ili *legenda* pišemo italikom.

Postoje tri vrste napomena: generalne, specifične i statističke.

Generalne napomene pružaju informacije koje se odnose na cijelu tabelu i vrijede samo za tabelu ispod koje stoje.

Na primjer:

(srpski jezik) Napomena: Sve neznačajne tri-vej interakcije su ispuštene.

(engleski jezik) Note: All nonsignificant three-way interactions were omitted.

Specifične napomene se odnose na pojedinu kolonu, red ili podatak a označavaju se superskriptom (^a, ^b, ^c) ili subskriptom (_a, _b, _c) i malim slovom a vrijede samo za tabelu u kojoj su podaci.

Na primjer:

(srpski jezik) Napomena: ^an = 25. ^bOvi ispitanici nisu izvršili procjene.

(engleski jezik) Note: ^an = 25. ^bThis participant did not complete the trials.

Statističke napomene pokazuju vjerovatnost ili pouzdanost koja proizilazi iz statističke značajnosti podataka u tabeli a vrijede samo za tabele ispod kojih ih ispisujemo.

Na primjer:

(srpski jezik) Napomena: * $p < 0,05$, dvodijelno. ** $p = 0,01$, dvodijelno. ⁺ $p < 0,05$, jednodijelno. ⁺⁺ $p < ,$ jednodijelno.

(engleski jezik) Note: * $p < 0.05$, two-tailed. ** $p = 0.01$, two-tailed. ⁺ $p < 0.05$, one-tailed. ⁺⁺ $p < 0.01$, one-tailed.

Napomene ispod tabele upisujemo sljedećim redoslijedom: generalne, specifične a potom statističke napomene.

Na primjer:

(srpski jezik)

Tabela X

Procjene o djelovanju životnih događaja s obzirom na uslove

Cilj procjene	Gnjev		Tuga	
	Vrelo	Hladno	Vrelo	Hladno
Budući problemi	4,10 _a	4,35 _a	5,46 _b	3,81 _a
Budući uspjeh	4,31 _a	4,55 _a	4,55 _a	3,85 _a
Životne okolnosti	3,80 _a	4,50 _a	5,40 _c	3,46 _a

Napomena: Procjene su izvedene na devetostepenim skalama (1 = u potpunosti proizilazi iz djelovanja ljudi, 9 = u potpunosti ne zavisi od djelovanja ljudi). Aritmetičke sredine koje u redovima ne dijele sabskripte razlikuju se na nivou $p < 0,05$ po Takijevom koeficijentu.

(engleski jezik)

Table X

Judgments of Agency of Life Events by Condition

Target judgment	Anger		Sadness	
	Hot	Cold	Hot	Cold
Future problems	4.10 _a	4.35 _a	5.46 _b	3.81 _a
Future successes	4.31 _a	4.55 _a	4.55 _a	3.85 _a
Life circumstances	3.80 _a	4.50 _a	5.40 _c	3.46 _a

Note: Judgments were made on 9-point scales (1 = *completely due to people's actions*, 9 = *completely due to impersonal forces*). Means in the same row that do not share subscripts differ at $p < .05$ in the Tukey honestly significant difference comparison.

(Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 172).

Otvoreni tekst kao i podaci u tabelama unose se u duplom proredu.

APA slijedi pravilo da se u tabelama uklone vertikalne linije, a od horizontalnih zadrže samo najnužnije (ibidem, str. 173).

Pravila za kreiranje tabela

159. U tabelama treba prikazati samo krucijalne podatke koji su direktno značajni za tezu koju u tekstu zastupate (str. 56).
160. Ako podaci mogu stati u jedan red, nije potrebno da izvodimo tabelu, podatke unosimo u okviru pasusa otvorenog teksta (str. 56).
161. Manje važne podatke koje ne možemo izostaviti, treba prikazati tabelom u prilogu rada (str. 56).
162. Podaci u tabeli treba da budu jasni na prvi pogled (str. 56).
163. Sve suvišne okvire i linije u tabeli treba izbjeći (str. 57).
164. Naslov tabele treba da odražava suštinu podataka u tabeli, da ukazuje na ukrštene varijable ili najznačajnije odnose među podacima (str. 57).
165. Tabele treba numerisati kako slijede u tekstu (str. 57).
166. Naslov i redni broj treba postaviti iznad tabele kako bi prostor ispod tabele ostao za legendu (str. 57).
167. Kada citiramo podatke, ime tabele ispisujemo početnim velikim slovom i navodimo njen redni broj (str. 57).
168. Identične podatke u redovima ili kolonama ne treba unositi u dvije tabele, niti podatke iz tabele treba ponovo prikazivati u grafikonu (str. 58).

169. Sve što u tabeli možemo upisati tekstom ne treba unositi skraćenicama zato što svaku skraćenicu moramo objasniti u legendi tabele (str. 58).
170. Značenje skraćenice u tabeli nikada ne unosimo u fusnotu, nego u legendu tabele (str. 58).
171. Značenje kolone unosi se u zaglavlju tabele i ne može se u stupcu prekidati da bi se dodalo novo značenje (str. 58).
172. Kada vrijednost koeficijenta obračunatu za više redova (t , F , p ili drugu) unosimo u tabelu, ispisujemo je uz total ili posljednji red grupe podataka na koje se odnosi (str. 58).
173. Podaci u tabelama ispisuju se u pravilu na dvije decimale (str. 59).
174. Podaci za ANOVA izračunavanja upisuju se u tabelu po pravilima za unos ANOVA podataka (str. 59).
175. Podaci *regresione analize* prikazuju se u tabeli prema pravilima za regresiju, a treba da obuhvataju najmanje: popis varijabli, nestandardizovanu betu (B), standardnu grešku za B i standardizovanu betu (\square). U napomenu treba unijeti R^2 (str. 60).
176. Podaci za *faktorske* i *LISREL* (*linear structural relations*) analize unose se u tabelu u skladu sa statističkim obrascima, a obuhvataju najmanje: popis varijabli, nestandardizovano faktorsko opterećenje, standardnu grešku i jedinstvenu, zajedničku varijansu (str. 61).
177. Tabele pisane riječima formatiramo kao i tabele sa brojkama, odnosno sa što manje ramova ili linija (str. 61).
178. Napomene uz tabelu unosimo ispod tabele, s tim što riječ *napomene* ili *legenda* pišemo italikom (str. 61).
179. Generalne napomene pružaju informacije koje se odnose na cijelu tabelu i vrijede samo za tabelu ispod koje stoje (str. 62).
180. Specifične napomene se odnose na pojedinu kolonu, red ili podatak a označavaju se superskriptom ($^a, ^b, ^c$) ili subskriptom ($_{a, b, c}$) i malim slovom a vrijede samo za tabelu u kojoj su podaci (str. 62).
181. Statističke napomene pokazuju vjerovatnost ili pouzdanost koja proizilazi iz statističke značajnosti podataka u tabeli a vrijede samo za tabele ispod kojih ih ispisujemo (str. 62).
182. Napomene ispod tabele upisujemo sljedećim redoslijedom: generalne, specifične a potom statističke napomene (str. 62).
183. Otvoreni tekst kao i podaci u tabelama unose se u duplom proredu (str. 63).
184. APA slijedi pravilo da se u tabelama uklone vertikalne linije, a od horizontalnih zadrže samo najnužnije (str. 63).

Grafikoni i slike

U srpskom jeziku postoji više pojmova za grafikone, dijagrame, ilustracije, sheme, krivulje, slike, karte, skice i slično. "U APA žurnalima svaki tip ilustracije, izuzimajući tabele, zove se jednim imenom *figura*" (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 172). Tabele pružaju uvid u egzaktno podatke a figure prvenstveno upućuju čitaoca da procijeni prikazane vrijednosti i objekte.

Da biste se odlučili da li ćete koristiti figure u svome tekstu, slijedite tri APA kriterijuma.

- 1) Koju ideju želite prenijeti?
- 2) Da li je figura neophodna? Ako duplicira tekst, ona nije neophodna. Ako nadopunjuje tekst a njeni elementi eliminišu dugu diskusiju, efikasnije je prezentovati informaciju figurom.
- 3) Koji je tip figure (npr. grafikon, karta, dijagram, crtež, karta ili fotografija) najpogodniji za svrhu vašeg teksta? Da li će jednostavna, relativno jeftina figura (npr. linearni grafikon) saopštiti poentu koju elaborišete bolje nego skupa (npr. fotografija kombinovana sa linijskim grafikonom, kolor ili crno-bijela figura)? (ibidem, str. 176).

Da biste kreirali dobar grafikon ili sliku, koristite APA uputstva. Dobra figura:

- Argumentuje a ne duplira tekst;
- Izlaže samo esencijalne činjenice;
- Nema vizuelno ometajućih detalja;
- Laka je za čitanje – njeni elementi (slova, linije, oznake, simboli itd.) dovoljno su veliki da bi bili lako čitljivi u printanoj formi;
- Laka je za razumijevanje – svrha joj je očigledna;
- Konzistentna je sa tekstom a i pripremljena u istom stilu kao i druge jednostavne figure u istom tekstu; tako su slova iste forme i veličine, linije su iste debljine i tako dalje;
- Pažljivo je planirana i pripremljena (ibidem, str. 177).

U figurama linije treba da budu čiste i jednostavne, a suvišni detalji eliminisani.

Veličina slova u figurama ne smije biti ispod osam niti iznad četrnaest pointa, niti varirati u rasponu većem od četiri pointa.

Krivulje, linije grafikona i autlajni stupaca i drugih elemenata u figurama moraju biti deblji od linija koordinatnog sistema u kome su prikazane.

Figure koje skeniramo moramo snimiti sa rezolucijom najmanje 300 DPI (dots per inch), a poželjno je da to bude 600 ili 1200 DPI.

Figure treba osjenčiti tako da koristimo linije ili tačkice, a ne nijanse sivih ili kolor polutonova jer se u štampi teško reprodukuju nijanse.

Figure treba pripremiti u crno-bijeloj formi, a kolor koristiti samo kad crno-bijela forma ne može dati kvalitet koji daje kolor.

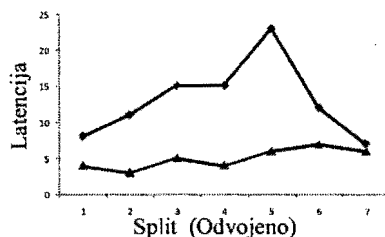
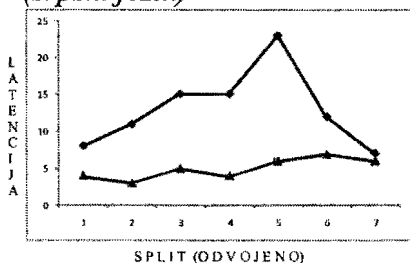
Kada grafikon predstavljamo kružno, u formi pite, segmente treba označiti linijama, tačkicama ili na drugi način tako da se najmanji segment osjenči najtamnije a najveći najsvjetlije.

Tekst uz figure treba ispisivati malim slovima sa početnim velikim slovom jer su mala slova čitljivija. Velika slova koristimo kada malim slovima moramo prikazati niži nivo podataka ili komponenta prikazanih na figuri.

Ime varijable na ordinati zapisujemo u vertikalnom ispisu odozdo nagore (desni primjer), nikako slovo ispod ili iznad slova, odnosno odozgo nadolje (lijevi primjer).

Na primjer:

(srpski jezik)

(engleski jezik)

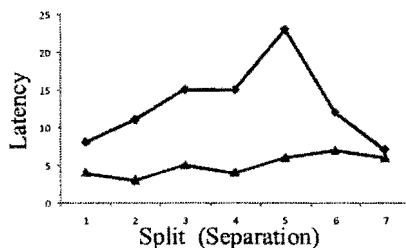
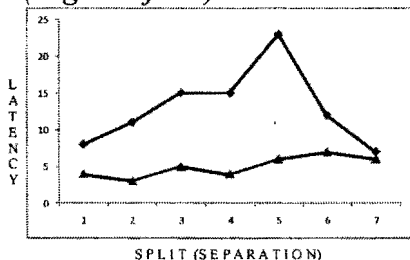

Figure (grafikone, linije u koordinatnom sistemu i druge forme) ne treba prikazivati u ramovima. Za koordinatni sistem, na primjer, dovoljna je apscisa i ordinata, a desna i gornja linija rama su suvišne.

U grafikonima gdje se krivuljama prikazuju podaci nikada ne treba unositi više od četiri krive.

Kao i tabele, figure numerišemo jednu za drugom po kategoriji kojoj pripadaju: sve grafove u jednu kategoriju, sve fotografije u drugu i tako dalje.

Kada objavljujemo fotografiju osobe, potrebno je da imamo njenu dozvolu za objavljivanje te fotografije.

Sve figure, kao i tabele, citiramo početnim velikim slovom.

Na primjer:

(srpski jezik) Kako vidimo u Grafikonu 2, odnosi su...

(engleski jezik) As shown in Figure 2, the relationships are...

Sve skraćenice i simboli korišteni u okviru figure moraju biti objašnjeni u legendi ispod figure.

Svaka figura mora biti spomenuta ili objašnjena u otvorenom tekstu rada.

Pravila za unos grafikona i slika

185. Figura koju unosimo u tekst treba da bude neophodna za rad koji predstavljamo (str. 65).
186. Figura argumentuje a ne duplira tekst (str. 65).
187. Figurom izlažemo samo esencijalne činjenice (str. 65).
188. Figura nema vizuelno ometajućih detalja (str. 65).
189. Figura je laka za čitanje – njeni elementi (slova, linije, oznake, simboli itd.) dovoljno su veliki da bi bili lako čitljivi u printanoj formi (str. 65).
190. Figura je laka za razumijevanje – svrha joj je očigledna (str. 65).
191. Figura je konzistentna sa tekstom a i pripremljena u istom stilu kao i druge jednostavne figure u istom tekstu; tako su slova iste forme i veličine, linije su iste debljine i tako dalje (str. 65).
192. U figurama linije treba da budu čiste i jednostavne, a suvišni detalji eliminisani (str. 65).
193. Veličina slova u figurama ne smije biti ispod osam niti iznad četrnaest pointa, niti varirati u rasponu većem od četiri pointa (str. 65).

194. Krivulje, linije grafikona i autlajni stupaca i drugih elemenata u figurama moraju biti deblji od linija koordinatnog sistema u kome su prikazane (str. 65).
195. Figure koje skeniramo moramo snimiti sa rezolucijom najmanje 300 DPI, a poželjno je da to bude 600 ili 1200 DPI (str. 65).
196. Figure treba osjenčiti tako da koristimo linije ili tačkice, a ne nijanse sivih ili kolor polutonova jer se u štampi teško reprodukuju nijanse (str. 66).
197. Figure treba pripremiti u crno-bijeloj formi, a kolor koristiti samo kad crno-bijela forma ne može dati kvalitet koji daje kolor (str. 66).
198. Kada grafikon predstavljamo kružno, u formi pite, segmente treba označiti linijama, tačkicama ili na drugi način tako da se najmanji segment osjenči najtamnije a najveći najsvjetlije (str. 66).
199. Tekst uz figure treba ispisivati malim slovima sa početnim velikim slovom jer su mala slova čitljivija. Velika slova koristimo kada malim slovima moramo prikazati niži nivo podataka ili komponenata prikazanih na figuri (str. 66).
200. Ime varijable na ordinati zapisujemo u vertikalnom ispisu odozdo nagore, nikako slovo ispod ili iznad slova, odnosno odozgo nadolje (str. 66).
201. Figure (grafikone, linije u koordinatnom sistemu i druge forme) ne treba prikazivati u ramovima. Za koordinatni sistem, na primjer, dovoljna je apscisa i ordinata, a desna i gornja linija rama su suvišne (str. 66).
202. U grafikonima gdje se krivuljama prikazuju podaci nikada ne treba unositi više od četiri krive (str. 67).
203. Kao i tabele, figure numerišemo jednu za drugom po kategoriji kojoj pripadaju: sve grafove u jednu kategoriju, sve fotografije u drugu i tako dalje (str. 67).
204. Kada objavljujemo fotografiju osobe, potrebno je da imamo njenu dozvolu za objavljivanje te fotografije (str. 67).
205. Sve figure, kao i tabele, citiramo početnim velikim slovom (str. 67).
206. Sve skraćenice i simboli korišteni u okviru figure moraju biti objašnjeni u legendi ispod figure (str. 67).
207. Svaka figura mora biti spomenuta ili objašnjena u otvorenom tekstu rada (str. 67).

Fusnote, zabilješke i prilozi

Postoje dvije vrste fusnota: sadržajne fusnote i odobrenja za kopiranje teksta (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 202). Sadržajne fusnote nadopunjuju ili pojašnjavaju tekst, a fusnote o odobrenju za kopiranje daju informacije o dozvoli od izdavača ili autora.

Sadržajnu fusnotu dodajemo samo ako ona doprinosi jasnosti ili informativnosti teksta.

Sadržaj fusnote obimom ne treba da prelazi jednu ideju, jedan pasus.

Fusnota o odobrenju za kopiranje treba da sadrži sve informacije o autoru ili instituciji koji daju odobrenje.

Fusnote se u otvorenom tekstu označavaju superskriptom a u futeru (podnožju teksta) superskriptom ispod polucerte i sa najmanje dva pointa sitnijim fontom od teksta kojim je printan tekst.

Na primjer:

(srpski jezik) Tabele 4 i 5 pokazuju aritmetičke sredine za posttestove i standardne devijacije veličine efekata uslova tretmana s obzirom na status opterećenja⁸. Značajni posredni efekti...

⁸ Uticaj socioekonomskog statusa bio je vrednovan preko statusa...

(engleski jezik) Tables 4 and 5 show posttest means and standard deviations and effect sizes by treatment condition and by difficulty status⁸. Significant site effects...

⁸ The impact of socioeconomic status was evaluated via status...

Zabilješke možemo printati u futeru, ali i na kraju poglavlja ili rada, za razliku od fusnota, koje printamo na istoj strani gdje je i tekst na koje se odnose.

Zabilješka o autoru/ima rada treba da sadrži podatke o zaposlenju autora i podatke o telefonu ili meil adresi za kontakte sa autorom. Piše se na istoj strani gdje je ime autora i naslov rada.

Ako je više autora, u zabilješku o autorstvu dovoljno je unijeti samo podatke za korespondenciju u vezi s radom sa jednim od autora.

Prilozi, dodaci (appendixes) služe da čitaocu obezbijede dodatne informacije o tekstu u slučaju kada bi ove informacije opterećivale tekst rada. Tu se najčešće štampaju matematički ili statistički dokazi, velike tabele, liste, instrumenti upotrijebljeni u istraživanju, fotografije, kompjuterski programi i slično.

Ako uz rad štampamo više od jednog priloga, svaki prilog označavamo velikim slovom alfabeta (Prilog A, Prilog B i tako dalje).

Svaki prilog mora imati vlastiti naslov.

Kao i rad, prilozi moraju imati naslove u hijerarhiji i ispisane fontom kao što su i naslovi rada. Na primjer, ako rad ima naslove poredane na četiri nivoa, za priloge ćemo koristiti prva dva ukoliko prilozi mogu biti izlistani na ova dva nivoa.

Više tabela ne treba davati u jednom prilogu, svaka tabela treba da je prilog za sebe.

Pravila za pisanje fusnota, zabilješki i priloga

208. Sadržajnu fusnotu dodajemo samo ako ona doprinosi jasnosti ili informativnosti teksta (str. 69).
209. Sadržaj fusnote obimom ne treba da prelazi jednu ideju, jedan pasus (str. 69).
210. Fusnota o odobrenju za kopiranje treba da sadrži sve informacije o autoru ili instituciji koji daju odobrenje (str. 69).
211. Fusnote se u otvorenom tekstu označavaju superskriptom a u futeru (podnožju teksta) superskriptom ispod polucrte i sa najmanje dva pointa sitnijim fontom od teksta kojim je printan tekst (str. 69).
212. Zabilješke možemo printati u futeru, ali i na kraju poglavlja ili rada, za razliku od fusnota, koje printamo na istoj strani gdje je i tekst na koje se odnose (str. 69).
213. Zabilješka o autoru/ima rada treba da sadrži podatke o zaposlenju autora i podatke o telefonu ili meil adresi za kontakte sa autorom. Piše se na istoj strani gdje je ime autora i naslov rada (str. 69).
214. Ako je više autora, u zabilješku o autorstvu dovoljno je unijeti samo podatke za korespondenciju u vezi s radom sa jednim od autora (str. 69).

215. Prilozi, dodaci (appendixes) služe da čitaocu obezbijede dodatne informacije o tekstu u slučaju kada bi ove informacije opterećivale tekst rada (str. 70).
216. Ako uz rad šampamo više od jednog priloga, svaki prilog označavamo velikim slovom alfabeta (Prilog A, Prilog B i tako dalje) (str. 70).
217. Svaki prilog mora imati vlastiti naslov (str. 70).
218. Kao i rad, prilozi moraju imati naslove u hijerarhiji i ispisane fontom kao što su i naslovi rada. Na primjer, ako rad ima naslove poredane na četiri nivoa, za priloge ćemo koristiti prva dva ukoliko prilozi mogu biti izlistani na ova dva nivoa (str. 70).
219. Više tabela ne treba davati u jednom prilogu, svaka tabela treba da je prilog za sebe (str. 70).

Citiranje referenci u tekstu

APA standardi omogućuju da brzo i jednostavno dođemo do izvora koji je citiran. Osnovni princip navođenja u otvorenom tekstu jeste „jedan autor, jedna riječ“ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 207). Ovaj princip se primjenjuje čak i kad je više autora, jer je dovoljno pomenuti prvog, napomenuti da je radio sa saradnicima, a potom godište. Ovim se postiže maksimalna jednostavnost i prohodnost teksta.

Uz ime autora dovoljno je da navedemo samo godište, ali ne i stranicu, ukoliko ne citiramo tekst direktno ili ne navodimo podatak koji treba vezivati za stranicu.

Na primjer:

(srpski jezik) Voker (Walker, 2000) poredio je vrijeme reakcije...
U navedenoj studiji vremena reakcije (Walker, 2000)...

(engleski jezik) Walker (2000) compared reaction times...
In a recent study of reaction times (Walker, 2000) ... (ibidem, str. 207).

Pri citiranju u otvorenom tekstu, ime autora i godište izdanja rada odvajaju se zarezom.

Ako smo u otvorenom tekstu naveli ime i godište autora, nema potrebe da te iste informacije dajemo ponovo u zagradi.

Na primjer:

(srpski jezik) Voker je 2000. poredio vrijeme reakcije ...

(engleski jezik) In 2000 Walker compared reaction times... (ibidem, str. 208).

Kada jedan rad ima dva autora, uvijek navedite oba prezimena i godište a između prezimena autora navedite veznik *i*.

Na primjer:

(srpski jezik) Поред назива историјска метода, користе се и други називи за ову методу (Банђур и Поткоњак, 1999, стр. 130) ...

(engleski jezik) Nightlinger and Littlewood (1993) demonstrated ...
As has been shown (Busk & Serlin, 1992) ...

Kada u otvorenom tekstu citirate imena tri, četiri ili pet autora, prvi put obavezno navedite sva imena, a u potonjem tekstu dovoljno je napisati samo ime prvog i dodati „i saradnici“.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Prvo navođenje: Ilić, Branković, Milijević, Suzić i Gutović (1999) objasnili su...

Drugo navođenje: Ilić i saradnici (1999) objasnili su ...

(*engleski jezik*) First time: Wasserstein, Zappulla, Rosen, Gertsman, and Rock (1994) found ...

Second time: Wasserstein et al. (1994) found ... (ibidem, str. 208)

Kada rad ima šest i više autora, u otvorenom tekstu citirajte samo ime prvog autora i dodajte tekst „i saradnici“.

Kada se desi da imate dva puta po šest i više autora zaredom sa istim godištem izdanja i istim prvim autorom, tada navedite drugog, trećeg i tako redom sve dok ne razdvojite ove dvije reference.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Koslin, Kenig, Baret i saradnici (1996) te Koslin, Kenig, Gabrieli i saradnici (1996)...

(*engleski jezik*) Kosslyn, Koenig, Barrett, et al. (1996) and Kosslyn, Koenig, Gabrieli, et al. (1996) ... (ibidem, str. 209).

Ime posljednjeg autora u srpskom jeziku uvijek navodimo nakon veznika *i*, a u engleskom jeziku koristimo *and* u otvorenom tekstu, a u zagradama &.

Kada neki rad nema imena autora, bilo da je to stoga što ga je izdala agencija, organizacija ili vladina institucija, umjesto imena autora navodimo ime institucije ili organizacije koja je potpisana na radu, a ako je to ime dugo, samo toliko riječi ili skraćenicu koliko je potrebno da se izvor locira u listi referenci.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Prvi put: (Nacionalni institut za mentalno zdravlje [NIMZ], 1999)...

Drugi put: (NIMZ, 1999)...

(*engleski jezik*) First time: (National Institute of Mental Health [NIMH], 1999) ...

Second time: (NIMH, 1999) ...

Kada ne raspoložemo imenima institucije ili autora, kada je rad anoniman, tada navodimo samo prvih nekoliko riječi naslova, a njih u zagradi citiramo pod navodnicima a u otvorenom tekstu italicom.

Na primjer:

(srpski jezik) Ovaj rezultat pokazuje („Study Finds,“ 1982)...
Knjiga *College Bound Seniors* (1979)...

(engleski jezik) These result present („Study Finds,“ 1982) ...
The book *College Bound Seniors* (1979) ...

Kada je rad u zaglavlju nominovan kao anoniman, tada ga u tekstu citiramo pod *anonimus* i navedemo godište (Anonimus, 1988) na srpskom jeziku, a isto tako i na engleskom jeziku (Anonymous, 1988).

Ako imamo dvije reference sa istim prezimenom autora, tada pri citiranju obavezno navodimo inicijale kako bismo izbjegli suvišno traganje u popisu referenci.

Na primjer:

(srpski jezik) J. M. Goldberg i Nef (1961) kao i M. E. Goldberg i Vurc (1972) proučavali su...

(engleski jezik) J. M. Goldberg and Neff (1961) and M. E. Goldberg i Wurtz (1972) studied ...

Ako od istog autora ili istih autora citiramo dvije ili više referenci, tada u zagradi ne ponavljamo imena, nego samo dodamo godište sljedećeg izdanja.

Na primjer:

(srpski jezik) Sprovedeno istraživanje (Edeline & Weinberger, 1991, 1993)...
Sprovedeno istraživanje (Gogel, 1984, 1990)...

(engleski jezik) Past research (Edeline & Weinberger, 1991, 1993) ...
Past research (Gogel, 1984, 1990) ...

Kada od istog autora imamo više radova u toku jedne godine, tada te izvore markiramo slovima alfabeta *a*, *b*, *c* i tako dalje.

Na primjer:

(srpski jezik) Nekoliko studija (Gogel, 1984, 1990a, 1990b)...

(engleski jezik) Several studies (Gogel, 1984, 1990a, 1990b) ...

Kada više autora citiramo u istoj zagradi, odnosno kada ukazujemo na saglasnost više autora, reference odvajamo tačka-zarezom i navodimo ih alfabetskim redoslijedom.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Nekoliko studija (Balda, 1980; Kamil, 1988; Pepperberg & Funk, 1990)...

(*engleski jezik*) Several studies (Balda, 1980; Kamil, 1988; Pepperberg & Funk, 1990)...

Ako uz neku od referenci navodimo izvor koji potvrđuje ono što je specifično za tu referencu, tada taj izvor navodimo pod *vidi takođe* (*see also*), ali taj izvor ide uz referencu, ali ne i alfabetskim redoslijedom.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Nekoliko studija (Minor, 2001; *vidi takođe* Adams, 1999; Storandt, 1997)...

(*engleski jezik*) Several studies (Minor, 2001; *see also* Adams, 1999; Storandt, 1997) ...

Kada citiramo iz druge ruke, navodimo prezime autora i godište originalnog rada, zatim tačku-zarez a potom *citirano kod*, potom prezime, godište i stranu rada iz koga je citiran originalni rad.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Prvu definiciju unutrašnje motivacije dao je Desaj (Decy, 1975; citirano kod Suzić, 2005, str. 108)...

(*engleski jezik*) The first definition of intrinsic motivation gave Decy (1975; *see* Suzić, 2005, p. 108) ...

Kada citiramo tekst koji nema godište izdanja, navodimo prezime autora, zarez, a potom skraćenicu *n.d.* „*no date*“ umjesto godišta.

Kada je godište izdanja veoma staro, treba citirati godinu prevoda i navesti skraćenicu *prev.* na srpskom ili *trans.* na engleskom.

Na primjer:

(*srpski jezik*) (Aristotel, prev. 1931)

(*engleski jezik*) Aristotele, trans. 1931)

Kada znamo godište prvog objavljivanja rada, tada ga priključujemo godištu prevoda tako što prvo navodimo godište prvog objavljivanja, kosu crtu a potom godište prevoda.

Na primjer:

(srpski jezik) Džejms (James, 1890/1983)

(engleski jezik) (James, 1890/1983)

Za izvor sa Interneta koji nema označene stranice, koristite znak ¶ i broj paragrafa na stranici na kojoj je objavljen.

Na primjer:

(srpski jezik) Majers (Myers, 2000, ¶ 5)

(engleski jezik) (Myers, 2000, ¶ 5)

Kada citiramo djela klasične literature, koristimo specifične linije, numeracije poglavlja ili knjiga (Biblije posebno), ali ne navodimo stranice čak ni kada citiramo tekst pod navodnicima.

Personalnu komunikaciju ili javno izgovorene riječi na predavanju citiramo samo u otvorenom tekstu, ali ne i u popisu referenci, ali pri tome navodimo datum ostvarene komunikacije.

Na primjer:

(srpski jezik) Desaj (Đecy, personalna komunikacija, 18. april 2001)...

(engleski jezik) Decy (personal communication, April 18, 2001) ...

Pravila za citiranje referenci u tekstu

220. Osnovni APA princip citiranja u otvorenom tekstu jeste „jedan autor, jedna riječ“ (str. 72).
221. Uz ime autora dovoljno je da navedemo samo godište, ali ne i stranicu, ukoliko ne citiramo tekst direktno ili ne navodimo podatak koji treba vezivati za stranicu (str. 72).
222. Pri citiranju u otvorenom tekstu, ime autora i godište izdanja rada odvajaju se zarezom (str. 72).
223. Ako smo u otvorenom tekstu naveli ime i godište autora, nema potrebe da te iste informacije dajemo ponovo u zagradi (str. 72).
224. Kada jedan rad ima dva autora, uvijek navedite oba prezimena i godište a između prezimena autora navedite veznik i (str. 72).

225. Kada u otvorenom tekstu citirate imena tri, četiri ili pet autora, prvi put obavezno navedite sva imena, a u potonjem tekstu dovoljno je napisati samo ime prvog i dodati „i saradnici“ (str. 72).
226. Kada rad ima šest i više autora, u otvorenom tekstu citirajte samo ime prvog autora i dodajte tekst „i saradnici“ (str. 73).
227. Kada se desi da imate dva puta po šest i više autora zaredom sa istim godištem izdanja i istim prvim autorom, tada navedite drugog, trećeg i tako redom sve dok ne razdvojite ove dvije reference (str. 73).
228. Ime posljednjeg autora u srpskom jeziku uvijek navodimo nakon veznika *i*, a u engleskom jeziku koristimo *and* u otvorenom tekstu, a u zagradama & (str. 73).
229. Kada neki rad nema imena autora, bilo da je to stoga što ga je izdala agencija, organizacija ili vladina institucija, umjesto imena autora navodimo ime institucije ili organizacije koja je potpisana na radu, a ako je to ime dugo, samo toliko riječi ili skraćenicu koliko je potrebno da se izvor locira u listi referenci (str. 73).
230. Kada ne raspoložemo imenima institucije ili autora, kada je rad anonimn, tada navodimo samo prvih nekoliko riječi naslova, a njih u zagradi citiramo pod navodnicima a u otvorenom tekstu italikom (str. 73).
231. Kada je rad u zaglavlju nominovan kao anonimn, tada ga u tekstu citiramo pod *anonymus* i navedemo godište (Anonymus, 1988) na srpskom jeziku, a isto tako i na engleskom jeziku (Anonymous, 1988) (str. 74).
232. Ako imamo dvije reference sa istim prezimenom autora, tada pri citiranju obavezno navodimo inicijale kako bismo izbjegli suvišno traganje u popisu referenci (str. 74).
233. Ako od istog autora ili istih autora citiramo dvije ili više referenci, tada u zagradi ne ponavljamo imena, nego samo dodamo godište sljedećeg izdanja (str. 74).
234. Kada od istog autora imamo više radova u toku jedne godine, tada te izvore markiramo slovima alfabeta *a*, *b*, *c* i tako dalje (str. 74).
235. Kada više autora citiramo u istoj zagradi, odnosno kada ukazujemo na saglasnost više autora, reference odvajamo tačka-zarezom i navodimo ih alfabetskim redoslijedom (str. 74).
236. Ako uz neku od referenci navodimo izvor koji potvrđuje ono što je specifično za tu referencu, tada taj izvor navodimo pod *vidi takođe* (*see also*), ali taj izvor ide uz referencu, ali ne i alfabetskim redoslijedom (str. 75).

237. Kada citiramo iz druge ruke, navodimo prezime autora i godište originalnog rada, zatim tačku-zarez a potom *vidi kod*, potom prezime, godište i stranu rada iz koga je citiran originalni rad (str. 75).
238. Kada citiramo tekst koji nema godište izdanja, navodimo prezime autora, zarez, a potom skraćenicu *n.d.* „no date“ umjesto godišta (str. 75).
239. Kada je godište izdanja veoma staro, treba citirati godinu prevoda i navesti skraćenicu *prev.* na srpskom ili *trans.* na engleskom (str. 75).
240. Kada znamo godište prvog objavljivanja rada, tada ga priključujemo godištu prevoda tako što prvo navodimo godište prvog objavljivanja, kosu crtu a potom godište prevoda (str 75).
241. Za izvor sa Interneta koji nema označene stranice, koristite znak para ¶ i broj paragrafa na stranici na kojoj je objavljen (str. 76).
242. Kada citiramo djela klasične literature, koristimo specifične linije, numeracije poglavlja ili knjiga (Biblije posebno), ali ne navodimo stranice čak ni kada citiramo tekst pod navodnicima (str. 76).
243. Personalnu komunikaciju ili javno izgovorene riječi na predavanju citiramo samo u otvorenom tekstu, ali ne i u popisu referenci, ali pri tome navodimo datum ostvarene komunikacije (str. 76).

Popis literature

Popis literature ili lista referenci daje se na kraju rada ili knjige a omogućuje dolazak do svakog izvora korištenog u radu. U popisu literature ne treba da se nađe nijedan izvor koji nije korišten u radu. „Autori trebaju da biraju reference racionalno i moraju uključiti samo one izvore koji su upotrijebljeni u istraživanju i pripremi rada“ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 215).

Svi citirani izvori u tekstu rada treba da se nalaze u popisu literature.

Izvori koji nisu korišteni u radu ne treba da se nalaze u popisu literature.

Popis literature daje se alfabetskim redoslijedom a APA standardi slijede princip „autor – godište izdanja“.

APA stil podrazumijeva da se lista referenci daje u popisu na kraju rada, a nikako navođenjem izvora u fusnotama (ibidem, str. 216).

U listu referenci ne idu personalni dokumenti, pisma, memorandumi i neformalne elektroničke komunikacije jer se sve to citira u otvorenom tekstu kao personalna komunikacija.

Listu referenci treba dati u dvostrukom proredu.

U popisu literature kao autore nikad ne navodite „Grupa autora“. Razlog tome je da se ovako nominovano autorstvo može ponoviti više puta i izazvati priličnu zbrku u potrazi za izvorom na koji ste se pozvali.

Kada se u listi referenci navodi ime grada u kome je izdato djelo, obavezno je navesti ime države, ali ne i u slučaju kada se radi o sljedećim gradovima: Baltimor, Boston, Čikago. Los Anđeles. Njujork, Filadelfija, San Francisko, Amsterdam, Jeruzalem, London, Milano, Moskva, Pariz, Rim, Stokholm, Tokio i Beč.

Ako je uz izdavačevo ime uključeno i ime grada, tada ime grada nije potrebno navoditi.

Na primjer:

(srpski jezik) Kožuh, B. i Suzić, N. (2010). *Obrada podataka u istraživanjima*. Filozofski fakultet Banja Luka.

(engleski jezik) Elliott, S. N., & Kratochwill, T. R. (1995–1998). *Performance assessment and standardized testing for students with disabilities: Psychometric issues, accomodation procedures, and outcome analyses*. (U.S. Department of Education Grant No. 84.023F). University of Wisconsin-Madison: Wisconsin Center for Education Research.

Ime država u popisu referenci navodi se skraćenicama objavljenim u APA standardima na str. 218 (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 218).

Popis literature izvodi se strogim alfabetskim redoslijedom onako kako se piše; npr. Mc se ne može alfabetski redati kao Mac.

Ako ime ima titularni prefiks, tada ga pišemo alfabetskim redoslijedom bez obzira na prefiks: npr. von Helmholtz se alfabetski svrstava pod H, a ne pod v. Isto tako, članove *A* i *The* ne uzimamo kao alfabetske početke riječi.

Kada od istog autora navodimo više radova, tada je kriterijum poretka godina izdanja rada: prvo idu ranije izdati radovi a potom noviji.

Ako se uz ime autora nalazi/e i koautor/i, tada radove sa koautorstvom redamo iza autorskih.

Ako rad nema autora, naslov djela ili institucija kojoj potpisujemo autorstvo zauzima mjesto autora, odnosno prvo mjesto.

Generalna forma za navođenje radova iz časopisa je sljedeća: prezime autora [zarež], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka] naslov rada [tačka], naziv časopisa – italikom [zarež] i broj odnosno volumen – italikom [zarež] stranica početka rada [crta] stranica završetka rada [tačka].

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N. (2008). Kako adolescenti vrednuju svoje roditelje a kako roditelji sami sebe? *Nаша škola, časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* br. 46/216, str. 25–34.

(engleski jezik) Dennis, T. A., Cole, P. M., Wiggins, C. N., Cohen, L. H. & Zalewsky, M. (2009). The functional organization of preschool-age children's emotion expressions and actions in challenging situations. *Emotion*, 9, 520–530.

Generalna forma navođenja autorskih knjiga je sljedeća: prezime autora [zarež], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka] naslov djela – italikom [tačka], grad (i država) [dvije tačke], izdavač [tačka].

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N. (2006). *Poslovna kultura (drugo izdanje)*. Banja Luka: XBS.

(engleski jezik) Hirsch, Jr., E. D. (1996). *The schools we need and why we don't have them*. New York: Doubleday.

Kada navodimo rad objavljen u zborniku ili u okviru neke knjige kao poglavlje, tada vrijedi sledeća forma: prezime autora [zarež], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka] naslov rada [tačka], *U zborniku...* (napomena da je rad objavljen *u zborniku ili knjizi...*) ime izdavača [otvorena mala zagrada] Izd. (napomena da se radi o izdavaču) [zatvorena mala zagrada] [zarež], naslov zbornika – italikom [otvorena mala zagrada] stranica početka rada [crta] stranica završetka rada [tačka], grad (i država) [dvije tačke], izdavač [tačka].

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N. (2009). Kako učenici vrednuju školu i kako uče. U zborniku *Monografija međunarodnog znanstvenog skupa "Škola po mjeri"* (str. 221–236). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

(engleski jezik) Barrett, K. C., & Campos, J. J. (1987). Perspectives on emotional development: II. A functionalist approach to emotions. In J. D. Osofsky (Ed.), *Handbook of infant development* (2nd ed., pp. 555–578). Oxford, England: Wiley.

Ovdje treba imati u vidu da se na srpskom jeziku ne navodi editor ili izdavač, kao što je to slučaj u izdanjima na engleskom jeziku, zato što su to kod nas u pravilu urednici, a ne izdavači.

Ako je sedam i više autora, tada ćemo navesti imena šest autora, a sedmog i ostale svrstati u kategoriju „i saradnici“.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н., Милошевић, Л., Роквић, С., Рибич, Н., Станојловић, С. Станковић, Т. и сарадници (2004). *Интерактивно учење III*. Бања Лука: ТТ-Центар.

(engleski jezik) Adam, J. J., Paas, F., Teeken, J. C., van Loon, E. M., Van Boxtel, M. P. J., Houx, P. J., et al. (1998). Effects of age on performance in a finger-precuing task. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 24, pp. 870–883.

Drugog i posljednjeg autora u popisu referenci uvijek navodimo poslije veznika *i* na srpskom, odnosno *&* na engleskom.

U magazinima objavljene tekstove citiramo u sljedećoj formi: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] dan, mjesec i godina izdanja [zatvorena mala zagrada], naslov teksta [tačka], ime magazina ili novina – italikom [zarez], broj magazina ili novina – italikom [zarez], stranica početka teksta [crta] stranica završetka teksta [tačka].

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N. (17. decembar 2008). Quod licet Iovi, non licet bovi. *Reporter*, 301, str. 11.

(engleski jezik) Henry, W. A., III. (1990, April 9). Beyond the melting pot. *Time*, 135, 28–31.

Kada imamo potrebu da uz naslov rada napomenemo o kakvoj vrsti materijala se radi, tada u uglastoj zagradi nakon naslova rada ispisujemo da se radi o brošuri, video zapisu i slično.

Na primjer:

(srpski jezik) Svjetska zdravstvena organizacija. (1998). *MKB 10 – Klasifikacija mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja: Dijagnostički kriterijumi za istraživanje* [Brošura]. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

(engleski jezik) Research and Training Center on Independent Living. (1993). *Guidelines for reporting and writing about people with disabilities* (4th ed.) [Brochure]. Lawrence, KS: Author.

„Ako su dva ili više izdavača navedeni u knjizi, navedite samo ime prvog izdavača ili, ako je specificirano, lokaciju sjedišta izdavača“ (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 231).

Preuzimanje elektronske reference sa Interneta obavlja se slično navođenju autorskih radova ili radova kojima ne znamo autora.

Za rad poznatog autora preuzet elektronski vrijedi sljedeća forma: prezime autora [zarež], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka] naslov rada [tačka], naznaka o kakvom se matrijalu radi u uglastoj zagradi, preuzeto (napomena da je rad preuzet) dan, mjesec i godina, sa (Internet adresa).

Na primjer:

(srpski jezik) Schwarzer, R. (1989). Statistički softver za meta analizu [Kompjuterski softverski vodič]. Preuzeto 23. marta 2001. sa http://www.yorku.ca/faculty/academic/schwarze/meta_e.htm

(engleski jezik) Schwarzer, R. (1989). Statistics software for meta-analysis [Computer software and manual]. Retrived March 23, 2001, from http://www.yorku.ca/faculty/academic/schwarze/meta_e.htm

Internet adresa je isto što i naziv izdavača u štampanim časopisima i knjigama i zato je nikad ne treba navoditi umjesto imena autora, odnosno na prvom mjestu.

Kada u listi referenci navodimo rad koji je u pripremi za štampu, poslije imena autora, u zagradi, navodimo *u pripremi za štampu* na srpskom jeziku ili *in press* na engleskom.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н. (у припреми за штампу). Академски селф концепт и вршњачко насиље. Бања Лука: Филозофски факултет.

(engleski jezik) Zuckerman, M. & Kieffer, S. C. (in press). Race differences in face-ism: Does facial prominence imply dominance? *Journal of Personality and Social Psychology*.

Kada u listi referenci navodimo novinski članak bez autora, prvo ispisujemo ime članka, zatim vrijeme publikovanja, potom naslov časopisa i broj – italikom, i na koncu stranice na kojima je članak objavljen.

Ako je naslov dug, možemo ga skratiti na optimalan broj riječi tako što uzimamo prvih nekoliko riječi.

Na primjer:

(srpski jezik) Čekajući kinesku demokratiju. (17. decembar 2008). *Reporter*, 301, 42–43.

(engleski jezik) The new health-care lexicon. (1983, August/september). *Copy Editor*, 4, 1–2.

Ako se u okviru časopisa kao izdavača objavljuje poseban broj kao monografija, nužno je nakon naslova označiti da se radi o monografiji.

Na primjer:

(srpski jezik) Ganster, D. C., Schaubroeck, J., Sime, W. E., & Myers, B. T. (1991). The nomological validity of the Type A personality among employed adults [Monografija]. *Journal of Applied Psychology*, 76, 143–168.

(engleski jezik) Ganster, D. C., Schaubroeck, J., Sime, W. E., & Myers, B. T. (1991). The nomological validity of the Type A personality among employed adults [Monograph]. *Journal of Applied Psychology*, 76, 143–168.

Kada apstrakt ili sažetak citiramo kao originalni izvor, nakon naslova treba u zagradi naznačiti da se radi o apstraktu.

Na primjer:

(srpski jezik) Woolf, N. J., Young, S. L., Famselow, M. S., & Butcher, L. L. (1991). MAP-2 expression in cholinceptive pyramidal cells of rodent cortex and hippocampus is altered by Pavlovian conditioning [Apstrakt]. *Society for Neuroscience Abstracts*, 17, 480.

(engleski jezik) Woolf, N. J., Young, S. L., Famselow, M. S., & Butcher, L. L. (1991). MAP-2 expression in cholinceptive pyramidal cells of rodent cortex and hippocampus is altered by Pavlovian conditioning [Abstract]. *Society for Neuroscience Abstracts*, 17, 480.

Naslove koji nisu na engleskom jeziku, a želimo ih objaviti u časopisu na engleskom jeziku, navodimo na maternjem jeziku, a potom u uglastoj zagradi dajemo prevod naslova na engleski jezik. Osim naslova, sve ostalo ostaje na maternjem jeziku.

Na primjer:

(srpski jezik) Трнавац, Н. (2006). Услови рада школских педагога у Србији [Work conditions of school pedagogues in Serbia]. *Nastava i vaspitanje br. 3*, 330–336.

(engleski jezik) Ising, M. (2000). Intensitätsabhängigkeit evozierter Potenzial im EEG:

Sind impulsive Personen Augmenter oder Reducer? [Intensuty dependence in event-related EEG potentials: Are impulsive individuals augmenters or reducers?]. *Zeitschrift für Differentielle und Diagnostische Psychologie*, 21, 208–217.

Kada citiramo iz druge ruke, u otvorenom tekstu navodimo originalni izvor, a u listi referenci samo izvor koji smo koristili. Uvijek treba nastojati doći do originalnog izvora i izbjeći citiranje iz druge ruke.

Na primjer:

(srpski jezik) [U otvorenom tekstu] Desajeva definicija unutrašnje motivacije podrazumijeva (Decy, 1975; citirano kod Suzić, 1998) ...

[U popisu literature] Сузић, Н. (1998). *Како мотивисати ученике*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства РС.

(engleski jezik) [U otvorenom tekstu] Seidenberg and McClelland's study (as cited in Coltheart, Curtis, Atkins, & Haller, 1993) ...

[U popisu literature] Colehart, M., Curtis, B., Atkins, P., & Haller, M. (1993). Models of reading aloud: Dual-route and parallel-distributed-processing approaches. *Psychological Review*, 100, 589–608.

Kada je izdavač ujedno potpisan kao autor, izdavačevo ime zauzima prvo mjesto, a na kraju, na mjestu izdavača navodimo *autor* jer je izdavač ujedno i autor.

Na primjer:

(srpski jezik) Duga. (2006). *Vodič kroz inkluziju u obrazovanju*. Sarajevo: Autor.

(engleski jezik) American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed.). Washington, DC: Author.

U popisu literature prevedeno djelo navodimo prema tekstu kojim raspolazemo, a godište originalnog izdanja navodimo u malim zagradama na kraju iza izdavača. Kada citiramo u otvorenom tekstu, godište prvog izdanja i prevoda pišemo skupa sa kosom crtom između (npr. Laplace, 1814/1951).

Na primjer:

(srpski jezik) Laplas, P. S. (1961). *Filozofski esej o vjerovatnosti*. Beograd: Nuklearna fizika. (Originalni rad objavljen 1814)

(engleski jezik) Laplace, P. S. (1951). *A philosophical essay on probabilities* (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York: Dover. (Original work published 1814)

Kada u listi referenci navodimo rad objavljen u prevedenom zborniku radova, italicom ćemo ispisati ime zbornika a na kraju dodati kada je publikovan original.

Na primjer:

(srpski jezik) Sorokin, A. P. (1969). Princip imanentne promjene. U knjizi *Teorije o društvu: Osnovi savremene sociološke teorije II* (str. 1242–1251). Beograd: Vuk Karadžić. (Originalni rad objavljen 1957)

(engleski jezik) Freud, S. (1961). The ego and the id. In J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 19, pp. 3–66). London: Hogarth Press. (Original work published 1923)

Kada citiramo radove objavljene na fakultetu ili nekoj od zvaničnih institucija univerziteta, kao izdavača navodimo prvo ime univerziteta, a potom fakulteta.

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N., Branković, D., Ilić, M., Jorgić, D., Mikanović, B. i Jevtić, B. (2010). *Vršnjačko nasilje*. Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet.

(engleski jezik) Broadhurst, R. G., & Maller, R. A. (1991). *Sex offending and recidivism* (Tech. Rep. No. 3). Nedlands: University of Western Australia, Crime Research Centra.

Kada u popisu izvora navodimo izvještaj neke organizacije ili institucije koja nema autora, tada je najbolje da kao autora nominujemo tu organizaciju koja je ujedno i izdavač.

Na primjer:

(srpski jezik) Employee Benefit Research Institute. (februar, 1992.). *Sources of health insurance and characteristics of the uninsured* (Issue Brief No. 123). Washington, DC: Autor.

(engleski jezik) Employee Benefit Research Institute. (1992, February). *Sources of health insurance and characteristics of the uninsured* (Issue Brief No. 123). Washington, DC: Author.

Neobjavljenu doktorsku disertaciju u popisu literature navodimo uz napomenu: *neobjavljena doktorska disertacija*.

Na primjer:

(srpski jezik) Павловић, З. (2005). *Циљне оријентације у учењу*. Необјављена докторска дисертација, Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет.

(engleski jezik) Wilfley, D. E. (1989). *Interpersonal analyses of bulimia: Normal-weight and obese*. Unpublished doctoral dissertation, University of Missouri-Columbia.

Neobjavljenu magistarsku (master) tezu navodimo uz napomenu: *neobjavljena master (magistarska) teza*.

Na primjer:

(srpski jezik) Цвијановић, Н. (2010). *Вриједносне оријентације младих и преференције њиховог слободног времена*. Необјављена магистарска теза, Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет.

(engleski jezik) Almeida, D. M. (1990). *Fathers' participation in family work: Consequences for teachers' stress and father-child relations*. Unpublished master's thesis, University of Victoria, Victoria, British Columbia, Canada.

Neobjavljeni rad koji nije prihvaćen za publikovanje navodimo uz napomenu: *neobjavljeni rukopis*.

Na primjer:

(srpski jezik) Suzić, N. (2010). *Metode multisenzornog učenja*. Neobjavljeni rukopis.

(engleski jezik) Stinson, C., Milbrath, C., Reidbord, S., & Bucci, W. (1992). *Thematic segmentation of psychoterapy transcripts for convergent analyses*. Unpublished manuscript.

Rukopis prihvaćen za publikovanje navodimo bez imena časopisa ili izdavača uz napomenu: *rukopis prihvaćen za publikovanje*.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н. (2010). *Унапређивање наставног процеса на универзитетима*. Рукопис прихваћен за објављивање.

(engleski jezik) McIntoch, D. N. (1993). *Religion as schema, with implications for the relation between religion and coping*. Manuscript submitted for publication.

Neobjavljene sirove podatke navodimo pod naslovom u uglastoj zagradi i uz napomenu: *neobjavljeni sirovi podaci* (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 264).

Na primjer:

(srpski jezik) Čolić, T. (2009). [Priprema učenika redovne škole za prihvatanje djece sa posebnim potrebama]. Neobjavljeni sirovi podaci.

(engleski jezik) Bordi, F. & LeDoux, J. E. (1993). [Auditory response latences in rat auditory cortex]. Unpublished raw data.

Kako vidimo, naslov nismo pisali italikom jer se radi o podacima u okviru naslova, odnosno o podacima koji neće imati naslov ni nakon publikovanja.

Kada navodimo prikaz knjige, u uglastoj zagradi treba naznačiti da se radi o prikazu knjige, čiji naslov dajemo italikom.

Na primjer:

(srpski jezik) Ђорђевић, Б. (2008). Психологија и образовање. [Приказ књиге *Основе педагошке психологије*]. *Настава и васпитање* бр. 2, 242–244.

(engleski jezik) Schatz, B. R. (2000. March 3). Learning bs text or context? [Review of the book *The social life of information*]. *Science*, 290, 1304.

Filmove navodimo tako što u autorstvu prvo pišemo producenta, zatim režisera, godište proizvodnje, potom ime filma – italikom, u uglastoj zagradi pišemo žanr, i ako raspoložemo adresom na kojoj je film dostupan za službenu komunikaciju.

Na primjer:

(srpski jezik) Harrison, J. (producent), & Schmeichen, R. (Režiser). (1992). *Promjena naših misli: Priča Evelin Huker* [Pokretne slike]. (Dostupno na Changing Our Minds, Inc., 170 West End Avenue, Suite 25R, New York, NY 10023)

(engleski jezik) Harrison, J. (Producer), & Schmeichen, R. (Director). (1992). *Changing our minds: The story of Evelyn Hooker* [Motion picture]. (Available from Changing Our Minds, Inc., 170 West End Avenue, Suite 25R, New York, NY 10023)

Autorstvo u TV programu navodimo imenom izvršnog producenta, nakon čega slijedi datum prikazivanja, zatim naslov emisije. U uglastoj zagradi dajemo napomenu o tipu programa, a potom mjesto i ime televizije koja je prilog publikovala.

Na primjer:

(srpski jezik) Crystal, L. (Izvršni Producer). (1993, Oktobar 11). *The MacNeil/Lehrer news hour* [TV emisija]. New York and Washington, DC: Public Broadcasting Service.

(engleski jezik) Crystal, L. (Executive producent). (11. oktobar 1993). *The MacNeil/Lehrer news hour* [Television broadcast]. New York and Washington, DC: Public Broadcasting Service.

Pri navođenju TV serije producenta navodimo kao autora, a nakon godišta i naslova serije u uglastoj zagradi navodimo da se radi o TV seriji, a potom slijedi ime grada i TV-kuće kao izdavača.

Na primjer:

(srpski jezik) Miller, R. (Producent). (1989). *The mind* [TV serija]. New York. WNET.

(engleski jezik) Miller, R. (Producer). (1989). *The mind* [Television series]. New York. WNET.

Kada je rad objavljen na Internetu kao fotokopija, treba ga citirati sa originalnog izvora uz napomenu da se radi o elektronskoj verziji.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н. (2006). Тражење помоћи као когнитивна стратегија ученика [Електронска верзија]. *Настава и васпитање бр. 3*, 239–257.

(engleski jezik) VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates [Electronic version]. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117–123.

Osnovni cilj je da ukažemo na put do originala, da čitaocu obezbijimo podatke o originalnom izvoru, pa zato ne dajemo sajt-adresu nego podatke o originalnom izvoru.

Ako sa Interneta preuzimate rad za koji vjerujete da je drugačiji od originala, da nije fotokopija ili da nema numerisane stranice, tada na kraju naznačite datum preuzimanja i veb-adresu.

Na primjer:

(srpski jezik) Сузић, Н. (1998). *Како мотивисати ученике*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства РС. Преузето 04.04.2010. са sajta www.suzicnenad.com

(engleski jezik) VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates [Electronic version]. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117–123. Retrieved October 13, 2001, from <http://jbr.org/articles.html>

Kada sa Interneta preuzimamo članak koji je objavljen jedino na Internetu (Internet-only), tada treba navesti sva četiri URL elementa citiranja. Na primjer: 1) protokol (<http://>), 2) host ime (www.apa.org/), 3) put do dokumenta ([monitor/oct00/](http://www.apa.org/monitor/oct00/)) i 4) fail-ime dokumenta koji navodimo ([workplace.html](http://www.apa.org/monitor/oct00/workplace.html)).

Na primjer:

(srpski jezik) Fredserickson, B. L. (07.03.2000). Cultivating positive emotions to optimize health and wel-being. *Prevention & Treatment*, 3, Article 0001a. Preuzeto 20. 11.2000, sa sajta <http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.ahtml>

(engleski jezik) Fredserickson, B. L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and wel-being. *Prevention & Treatment*, 3, Article 0001a. Retrieved November 20, 2000, from <http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html>

Ako zbog slaganja teksta na kraju reda morate prekinuti internet adresu, prekid napravite iza kose crte ili ispred tačke.

Ako dokument sa Interneta nema datum izdavanja, tada na mjestu datuma u maloj zagradi naznačite n.d (no date).

Kada sa Interneta preuzimate dokument koji nema ni datuma, ni autora, tada ime dokumenta zauzima mjesto autora, odnosno prvo mjesto.

Na primjer:

(srpski jezik) *GVU's 8th WWW user survey*. (n.d). Preuzeto 08.08.2000. sa sajta http://www.cc.gatech.edu/gvu/user_surveys/survey-1997-10/

(engleski jezik) *GVU's 8th WWW user survey*. (n.d). Retrieved August 8, 2000, from http://www.cc.gatech.edu/gvu/user_surveys/survey-1997-10/

Materijal sa simpozijuma ili nekog naučnog skupa koji je samo izložen, ali ne i publikovan, navodimo uz napomenu na kom naučnom ili stručnom skupu je materija izložena. Ako je autor to prikazao na sajtu, poželjno je da navedemo i veb stranicu.

Na primjer:

(srpski jezik) Cutter, L. D., Frölich, B., & Hanrahan, P. (16. 01. 1997). *Two-handed direct manipulation on the responsive workbench*. Materijal prezentovan 1997. na Simpozijumu o interaktivnoj 3D grafici. Apstrakt preuzet 12.06.2000. sa sajta <http://www.graphics.standard.edu/papers/twohanded/>

(engleski jezik) Cutter, L. D., Frölich, B., & Hanrahan, P. (1997, January 16). *Two-handed direct manipulation on the responsive workbench*. Paper presented at the 1997 Symposium on Interactive 3D Graphics. Abstract retrieved June 12, 2000, from <http://www.graphics.standard.edu/papers/twohanded/>

Materijal preuzet imeilom ne navodimo u popisu referenci, nego citiramo u otvorenom tekstu kao *personalnu komunikaciju*.

Kada iz novina ili dnevnih listova preuzimamo građu, slijedimo model autor–datum, s tim što je na kraju nužno navesti sajt adresu i vrijeme preuzimanja.

Na primjer:

(srpski jezik) Hiltz, P. J. (16, 02. 1999). In forecasting their emotions, most people flunk out. *New York Times*. Preuzeto 21. 11. 2000, sa sajta <http://www.nytimes.com>

(engleski jezik) Hiltz, P. J. (1999, February 16). In forecasting their emotions, most people flunk out. *New York Times*. Retrieved November 21, 2000, sa sajta <http://www.nytimes.com>

Kompjuterski softver navodimo uz napomenu *kompjuterski softver*. Ime softvera ne pišemo italikom.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Miller, M. E. (1993). The interactive Tester (Version 4.0) [Kompjuterski softver]. Westminster, CA: Psytek Service.

(*engleski jezik*) Miller, M. E. (1993). The interactive Tester (Version 4.0) [Computer software]. Westminster, CA: Psytek Service.

Podatke preuzete sa sajta vladine ili druge zvanične organizacije navodimo uz napomenu *zvanični podaci*. Ime fajla sa podacima navodimo italikom.

Na primjer:

(*srpski jezik*) Department of Health and Human Services, National Center for Health Statistics. (1991). *National Health Provider Inventory: Home health agencies and hospices, 1991* [Zvanični podaci]. Dostupno na veb sajtu Nacionalnog tehničkog informacionog servisa: <http://www.ntis.gov>

(*engleski jezik*) Department of Health and Human Services, National Center for Health Statistics. (1991). *National Health Provider Inventory: Home health agencies and hospices, 1991* [Data file]. Available from National Technical Information Service Web site, <http://www.ntis.gov>

Pri navođenju izvora važnije je da nas URL vodi do citiranog materijala nego do svakog podatka, jer podatke lako možemo preuzeti.

Popis referenci startujte na novoj stranici (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 299).

Naslov *Popis literature* (References) ispišite istim fontom i na istom nivou na kome ste pisali *Uvod* (ibidem, str. 299).

Listu referenci možete nasloviti i kao *bibliografiju*, ali pod uslovom da popis naslova dajemo kao instrukciju o relevantnim izvorima na datu temu, ali bibliografiju ne treba brkati sa popisom korištenih izvora (ibidem, str. 363).

Pravila za popis literature

244. Svi citirani izvori u tekstu rada treba da se nalaze u popisu literature (str. 78).

245. Izvori koji nisu korišteni u radu ne treba da se nalaze u popisu lietrature (str. 78).
246. Popis literature daje se alfabetskim redoslijedom a APA standardi slijede princip „autor – godište izdanja“ (str. 78).
247. APA stil podrazumijeva da se lista referenci daje u popisu na kraju rada, a nikako navođenjem izvora u fusnotama (str. 78).
248. U listu referenci ne idu personalni dokumenti, pisma, memorandumi i neformalne elektroničke komunikacije jer se sve to citira u otvorenom tekstu kao personalna komunikacija (str. 78).
249. Listu referenci treba dati u dvostrukom proredu (str. 78).
250. U popisu literature kao autore nikad ne navodite „Grupa autora“ (str. 78).
251. Kada se u listi referenci navodi ime grada u kome je izdato djelo, obavezno je navesti ime države, ali ne i u slučaju kada se radi o sljedećim gradovima: Baltimor, Boston, Čikago. Los Angeles. Njujork, Filadelfija, San Francisco, Amsterdam, Jeruzalem, London, Milano, Moskva, Pariz, Rim, Stockholm, Tokio i Beč (str. 79).
252. Ako je uz izdavačevo ime uključeno i ime grada, tada ime grada nije potrebno navoditi (str. 79).
253. Ime država u popisu referenci navodi se skraćenicama objavljenim u APA standardima na str. 218 (Publication manual of the American Psychological Association, 2007, str. 218) (str. 79).
254. Popis literature izvodi se strogim alfabetskim redoslijedom onako kako se piše; npr. Mc se ne može alfabetski redati kao Mac (str. 79).
255. Ako ime ima titularni prefiks, tada ga pišemo alfabetskim redoslijedom bez obzira na prefiks: npr. von Helmholtz se alfabetski svrstava pod H, a ne pod v. Isto tako, članove *A* i *The* ne uzimamo kao alfabetske početke riječi (str. 79).
256. Kada od istog autora navodimo više radova, tada je kriterijum poretka godina izdanja rada: prvo idu ranije izdati radovi a potom noviji (str. 79).
257. Ako se uz ime autora nalazi/e i koautor/i, tada radove sa koautorstvom redamo iza autorskih (str. 79).
258. Ako rad nema autora, naslov djela ili institucija kojoj potpisujemo autorstvo zauzima mjesto autora, odnosno prvo mjesto (str. 79).
259. Generalna forma za navođenje radova iz časopisa je sljedeća: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka] naslov rada [tačka], naziv časopisa – italikom [zarez] i broj odnosno

- volumen – italikom [zarez] stranica početka rada [crtā] stranica završetka rada [tačka] (str. 79).
260. Generalna forma navođenja autorskih knjiga je sljedeća: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka], naslov djela – italikom [tačka], grad (i država) [dvije tačke], izdavač [tačka] (str. 80).
261. Kada navodimo rad objavljen u zborniku ili u okviru neke knjige kao poglavlje, tada vrijedi sledeća forma: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka], naslov rada [tačka], U zborniku..., (napomena da je rad objavljen *u zborniku ili knjizi...*) ime izdavača [otvorena mala zagrada] Izd. (napomena da se radi o izdavaču) [zatvorena mala zagrada] [zarez], naslov zbornika – italikom [otvorena mala zagrada] stranica početka rada [crtā] stranica završetka rada [tačka], grad (i država) [dvije tačke], izdavač [tačka]. (str. 80).
262. Ako je sedam i više autora, tada ćemo navesti imena šest autora, a sedmog i ostale svrstati u kategoriju „i saradnici“ (str. 80).
263. Drugog i posljednjeg autora u popisu referenci uvijek navodimo poslije veznika *i* na srpskom, odnosno & na engleskom (str. 81).
264. U magazinima objavljene tekstove citiramo u sljedećoj formi: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] dan, mjesec i godina izdanja [zatvorena mala zagrada], naslov teksta [tačka], ime magazina ili novina – italikom [zarez], broj magazina ili novina – italikom [zarez], stranica početka teksta [crtā] stranica završetka teksta [tačka] (str. 81).
265. Kada imamo potrebu da uz naslov rada napomenemo o kakvoj vrsti materijala se radi, tada u uglastoj zagradi nakon naslova rada ispisujemo da se radi o brošuri, video zapisu i slično (str. 81).
266. Ako su dva ili više izdavača navedeni u knjizi, navedite samo ime prvog izdavača ili, ako je specificirano, lokaciju sjedišta izdavača (str. 81).
267. Za rad poznatog autora preuzet elektronski vrijedi sljedeća forma: prezime autora [zarez], inicijal/i imena [tačka], [otvorena mala zagrada] godina izdanja [zatvorena mala zagrada] [tačka], naslov rada [tačka], naznaka o kakvom se materijalu radi u uglastoj zagradi, preuzeto (napomena da je rad preuzet) dan, mjesec i godina, sa (Internet adresa) (str. 82).
268. Internet adresa je isto što i naziv izdavača u štampanim časopisima i knjigama i zato je nikad ne treba navoditi umjesto imena autora, odnosno na prvom mjestu (str. 82).

269. Kada u listi referenci navodimo rad koji je u pripremi za štampu, poslije imena autora, u zagradi, navodimo *u pripremi za štampu* na srpskom jeziku ili *in press* na engleskom (str. 82).
270. Kada u listi referenci navodimo novinski članak bez autora, prvo ispisujemo ime članka, zatim vrijeme publikovanja, potom naslov časopisa i broj – italicom, i na koncu stranice na kojima je članak objavljen. Ako je naslov dug, možemo ga skratiti na optimalan broj riječi tako što uzimamo prvih nekoliko riječi (str. 82).
271. Ako se u okviru časopisa kao izdavača objavljuje poseban broj kao monografija, nužno je nakon naslova označiti da se radi o monografiji (str. 83).
272. Kada apstrakt ili sažetak citiramo kao originalni izvor, nakon naslova treba u zagradi naznačiti da se radi o apstraktu (str. 83).
273. Naslove koji nisu na engleskom jeziku, a želimo ih objaviti u časopisu na engleskom jeziku, navodimo na maternjem jeziku, a potom u uglastoj zagradi dajemo prevod naslova na engleski jezik. Osim naslova, sve ostalo ostaje na maternjem jeziku (str. 83).
274. Kada citiramo iz druge ruke, u otvorenom tekstu navodimo originalni izvor, a u listi referenci samo izvor koji smo koristili. Uvijek treba nastojati doći do originalnog izvora i izbjeći citiranje iz druge ruke (str. 83).
275. Kada je izdavač ujedno potpisan kao autor, izdavačevo ime zauzima prvo mjesto, a na kraju, na mjestu izdavača navodimo *autor* jer je izdavač ujedno i autor (str. 84).
276. U popisu literature prevedeno djelo navodimo prema tekstu kojim raspolazemo, a godište originalnog izdanja navodimo u malim zagradama na kraju iza izdavača. Kada citiramo u otvorenom tekstu, godište prvog izdanja i prevoda pišemo skupa sa kosom crtom između (npr. Laplace, 1814/1951) (str. 84).
277. Kada u listi referenci navodimo rad objavljen u prevedenom zborniku radova, italicom ćemo ispisati ime zbornika a na kraju dodati kada je publikovan original (str. 84).
278. Kada citiramo radove objavljene na fakultetu ili nekoj od zvaničnih institucija univerziteta, kao izdavača navodimo prvo ime univerziteta, a potom fakulteta (str. 85).
279. Kada u popisu izvora navodimo izvještaj neke organizacije ili institucije koja nema autora, tada je najbolje da kao autora nominujemo tu organizaciju koja je ujedno i izdavač (str. 85).
280. Neobjavljenu doktorsku disertaciju u popisu literature navodimo uz napomenu: *neobjavljena doktorska disertacija* (str. 85).

281. Neobjavljenju magistarsku (master) tezu navodimo uz napomenu: *neobjavljena master (magistarska) teza* (str. 85).
282. Neobjavljeni rad koji nije prihvaćen za publikovanje navodimo uz napomenu: *neobjavljeni rukopis* (str. 86).
283. Rukopis prihvaćen za publikovanje navodimo bez imena časopisa ili izdavača uz napomenu: *rukopis prihvaćen za publikovanje* (str. 86).
284. Neobjavljene sirove podatke navodimo pod naslovom u uglastoj zagradi i uz napomenu: *neobjavljeni sirovi podaci* (str. 86).
285. Kada navodimo prikaz knjige, u uglastoj zagradi treba naznačiti da se radi o prikazu knjige, čiji naslov dajemo italikom (str. 86).
286. Filmove navodimo tako što u autorstvu prvo pišemo producenta, zatim režisera, godište proizvodnje, potom ime filma – italikom, u uglastoj zagradi pišemo žanr, i ako raspoložemo adresom na kojoj je film dostupan za službenu komunikaciju (str. 87).
287. Autorstvo u TV programu navodimo imenom izvršnog producenta, nakon čega slijedi datum prikazivanja, zatim naslov emisije. U uglastoj zagradi dajemo napomenu o tipu programa, a potom mjesto i ime televizije koja je prilog publikovala (str. 87).
288. Pri navođenju TV serije producenta navodimo kao autora, a nakon godišta i naslova serije u uglastoj zagradi navodimo da se radi o TV seriji, a potom slijedi ime grada i TV-kuće kao izdavača (str. 87).
289. Kada je rad objavljen na Internetu kao fotokopija, treba ga citirati sa originalnog izvora uz napomenu da se radi o elektronskoj verziji (str. 87).
290. Ako sa Interneta preuzimate rad za koji vjerujete da je drugačiji od originala, da nije fotokopija ili da nema numerisane stranice, tada na kraju naznačite datum preuzimanja i veb-adresu (str. 88).
291. Kada sa Interneta preuzimamo članak koji je objavljen jedino na Internetu (Internet-only), tada treba navesti sva četiri URL elementa citiranja. Na primjer: 1) protokol (<http://>), 2) host ime (www.apa.org/), 3) put do dokumenta ([monitor/oct00/](http://www.apa.org/monitor/oct00/)) i 4) fail-ime dokumenta koji navodimo ([workplace.html](http://www.apa.org/monitor/oct00/workplace.html)) (str. 88).
292. Ako zbog slaganja teksta na kraju reda morate prekinuti internet adresu, prekid napravite iza kose crte ili ispred tačke (str. 88).
293. Ako dokument sa Interneta nema datum izdavanja, tada na mjestu datuma u maloj zagradi naznačite n.d (no date) (str. 88).
294. Kada sa Interneta preuzimate dokument koji nema ni datuma, ni autora, tada ime dokumenta zauzima mjesto autora, odnosno prvo mjesto (str. 88).

295. Materijal sa simpozijuma ili nekog naučnog skupa koji je samo izložen, ali ne i publikovan, navodimo uz napomenu na kom naučnom ili stručnom skupu je materija izložena. Ako je autor to prikazao na sajtu, poželjno je da navedemo i veb stranicu (str. 89).
296. Materijal preuzet imeilom ne navodimo u popisu referenci, nego citiramo u otvorenom tekstu kao *personalnu komunikaciju* (str. 89).
297. Kada iz novina ili dnevnih listova preuzimamo građu, slijedimo model autor–datum, s tim što je na kraju nužno navesti sajt adresu i vrijeme preuzimanja (str. 89).
298. Kompjuterski softver navodimo uz napomenu *kompjuterski softver*. Ime softvera ne pišemo italikom (str. 89).
299. Podatke preuzete sa sajta vladine ili druge zvanične organizacije navodimo uz napomenu *zvanični podaci*. Ime fajla sa podacima navodimo italikom (str. 90).
300. Pri navođenju izvora važnije je da nas URL vodi do citiranog materijala nego do svakog podatka, jer podatke lako možemo preuzeti (str. 90).
301. Popis referenci startujete na novoj stranici (str. 90).
302. Naslov *Popis literature* (References) ispišite istim fontom i na istom nivou na kome ste pisali *Uvod* (str. 90).
303. Listu referenci možete nasloviti i kao *bibliografiju*, ali pod uslovom da popis naslova dajemo kao instrukciju o relevantnim izvorima na datu temu, ali bibliografiju ne treba brkati sa popisom korištenih izvora (str. 90).